

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1929.

Andra kammaren.

Nr 9.

Tisdagen den 12 februari.

Kl. 3.30 e. m.

Förhandlingarna leddes vid detta sammanträde av herr förste vice talmannen.

§ 1.

Justerades protokollet för den 6 innevarande februari.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Professor Vilhelm Lundstedt är på grund av sjukdom, influensa, oförmögen att delta i riksdagsarbetet från och med den 9 till och med den 16 februari 1929.

Intygas härmed.

Uppsala den 9 februari 1929.

G. Bergmark,
leg. läkare.

Att herr riksdagsman Olof Johansson, Edsbyn, på grund av influensa med luft-rörskatarr är oförmögen att inställa sig till pågående riksdag under omkring en vecka från denna dag intygas.

Edsbyn den 11 februari 1929.

Carl Cederlund,
prov.läk.

Att riksdagsman Anders Hilding, Sevalbo, Hedesunda, på grund av sjukdom (influensa), är förhindrad att delta i riksdagsarbetet under tiden 8 februari—18 februari 1929 intygas härmed.

Gysinge den 11 februari 1929.

Assar Hellichius,
prov.läk.

§ 3.

Herr statsrådet *Johansson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 74, angående frigivande till allmänt begagnande av fisket vid vissa kronan tillhöriga stränder, holmar och skär vid västkusten;

nr 76, angående anläggande av kraftstation vid Sillre för beredande av kraft-tillskott till Norrforsens kraftverk;

nr 77, angående inköp för postverkets räkning av fastighet i Linköping;

nr 79, angående anslag för utförande av en kraftledning från Gällivare för elektrifiering av vissa delar av Norrbottens län m. m.; och

nr 80, angående försäljning av ett under vattenfallsstyrelsens förvaltning stående område.

Dessa propositioner bordlades.

Andra kammarens protokoll 1929. Nr 9.

§ 4.

På förslag av herr förste vice talmannen, som förmälde sig hava om tiden för valen samrätt med första kammarens talman, beslöt kammaren att nedannämnda dagar företaga följande val, nämligen:

lördagen den 16 innevarande februari

val av sex revisorer för granskning av statsverkets, riksbankens och riksgäldskontorets tillstånd, styrelse och förvaltning jämte sex suppleanter för samma revisorer;

val dels av tjugufyra valmän att, jämte ett lika antal valmän från första kammaren, utse revisorer och revisorssuppleanter vid riksbankens avdelningskontor i orterna, dels ock av sex suppleanter för de av kammaren utsedda valmännen; och

val av ej mindre tjugufyra valmän för utseende av dels fullmäktige i riksdagen och riksgäldskontoret, dels ock suppleanter för riksdagens fullmäktige i nämnda bank och kontor än även sex suppleanter för dessa valmän; samt

onsdagen den 20 innevarande februari

val dels av tjugufyra valmän att, gemensamt med ett lika antal valmän från första kammaren, utse riksdagens justitieombudsman och hans efterträdare samt riksdagens militieombudsman och dennes efterträdare, dels ock av sex suppleanter för de av kammaren utsedda valmännen.

§ 5.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till bevillningsutskottet propositionerna:

nr 64, angående ändring i den vid förordningen den 9 juni 1911 (nr 80) med tulltaxa för inkommande varor fogade tulltaxa, i vad angår vissa slag av frukter; nr 65, med förslag till tulltaxeförordning; och nr 66, med förslag till förordning angående tullrestitution;

till bankoutskottet propositionerna:

nr 46, angående pensionering av vissa i försvarsväsendets tjänst anställda eller förut anställda personer; och

nr 47, angående ersättning till vissa personer i anledning av sjukdom, ådragen under militärtjänstgöring;

till jordbruksutskottet propositionen, nr 48, angående försäljning av en kronan tillhörig fastighet i Tomelilla;

till bankoutskottet propositionen, nr 52, angående bestridande från anslaget till allmänna indragningsstaten av visst änkan Anna Karolina Wickström tillerkänt skadestånd;

till statsutskottet propositionen, nr 67, angående inköp för kronans räkning av vissa fastigheter m. m. vid Indalsälven;

till jordbruksutskottet propositionen, nr 68, angående garanti för ett lån, avsett att upptagas av Byske och Åby älvars flottningsförening;

till statsutskottet propositionerna:

nr 42, angående anslag till inredning och utrustning av de för den fysiska institutionen avsedda lokalerna i tekniska högskolans byggnad vid Valhallavägen m. m.; och

nr 43, angående ökade lokaler för livrustkammaren m. m.;

till bankoutskottet propositionerna:
nr 59, angående pension åt förra städerskan Thilda Skjöld m. fl.; och
nr 60, angående understöd åt skötaren K. A. Janssons änka m. fl.; samt
till statsutskottet propositionen, nr 61, angående efterskänkande av visst ny-
byggnadsbelopp.

§ 6.

Vidare föredrogos var för sig de på kaummarens bord liggande motionerna;
och remitterades därvid

till statsutskottet motionerna:

nr 341 av herr *Olsson* i Broberg m. fl.; och

nr 342 av herr *Holmgren*; samt

till konstitutionsutskottet motionen nr 343 av herr *Spångberg* m. fl.

§ 7.

Härefter föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtande nr 3, banko-
utskottets utlåtanden nr 7—13, första lagutskottets utlåtanden nr 3—5 samt
jordbruksutskottets utlåtanden nr 3—6.

§ 8.

Herr *Andersson* i Sockholm avlämnade en av honom och herr *Spångberg*
undertecknad motion, nr 344, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 40,
med förslag till allmänt resereglemente.

Denna motion bordlades.

§ 9.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse nr
2 A, till Konungen, angående vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen
gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1929—1930 under
riksstatens andra huvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet.

§ 10.

Till bordläggning anmäldes:

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om
fortsatt tillämpning av förordningen den 27 april 1923 angående rätt för Ko-
nungen att i visst fall åsätta särskild tullavgift; och

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning
angående fortsatt tillämpning av förordningen den 17 maj 1923 (nr 113) om
utgörande av en särskild stämpelavgift i vissa fall vid köp, byte eller införsel
till riket av pärlor med flera lyxvaror; samt

sammansatta bevillnings- och jordbruksutskottets utlåtande, nr 1, i anledning
av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder för den inhemska sockerbets-
odlingens uppehållande jämte i ämnet väckta motioner.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag.

§ 12.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades:	
herr <i>Björklund</i>	under 3 dagar fr. o. m. den 13 febr.,
» <i>Lindberg</i>	» 10 » » » 14 »
» <i>Eklund</i>	» den 13 febr.
» <i>Törnkvist</i> i Karlskrona	» 9 dagar fr. o. m. den 14 febr. och
» <i>Svensson</i> i Grönvik	» 7 » » » 13 » .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3.52 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Onsdagen den 13 februari.

Kl. 11 f. m.

Förhandlingarna leddes vid detta sammanträde av herr förste vice talmannen.

§ 1.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Att riksdagsman Lennart Johansson på grund av sjukdom för närvarande är oförmögen att delta i riksdagsarbetet intygas.

Stockholm den 9 februari 1929.

Thorolf Hedborg,
leg. läkare.

§ 2.

Föredrogs var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till jordbruksutskottet propositionen, nr 74, angående frigivande till allmänt begagnande av fisket vid vissa kronan tillhöriga stränder, holmar och skär vid västkusten;

till statsutskottet propositionerna:

nr 76, angående anläggande av kraftstation vid Sillre för beredande av krafttillskott till Norrforsens kraftverk;

nr 77, angående inköp för postverkets räkning av fastighet i Linköping; och

nr 79, angående anslag för utförande av en kraftledning från Gällivare för elektrifiering av vissa delar av Norrbottens län m. m.; samt

till jordbruksutskottet propositionen, nr 80, angående försäljning av ett under vattenfallsstyrelsens förvaltning stående område.

§ 3.

Herrar *Anderssons* i Stockholm och *Spångbergs* på kammarens bord liggande motion nr 344, som nu föredrogs, remitterades till statsutskottet.

§ 4.

Vidare föredrogs, men bordlades åter bevillningsutskottets betänkanden nr 1 och 2 samt sammansatta bevillnings- och jordbruksutskottets utlåtande nr 1.

§ 5.

Föredrogs bankoutskottets utlåtande, nr 4, angående verkställd granskning av riksbankens styrelse och förvaltning.

Punkterna 1—3.

Lades till handlingarna.

Punkten 4.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 6.

Härefter föredrogs bankoutskottets utlåtande, nr 5, angående verkställd granskning av riksgäldskontorets styrelse och förvaltning.

Punkterna 1—3.

Lades till handlingarna.

Punkten 4.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 7.

Vidare föredrogs vart för sig:

bankoutskottets utlåtande, nr 6, angående verkställd granskning av riksdagsbibliotekets styrelse och förvaltning, och

andra lagutskottets utlåtande, nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i lagen den 4 juli 1910 (nr 77 s. 1) om sjuk-kassor m. m.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda utlåtanden hemställt.

§ 8.

Till avgörande företogs statsutskottets utlåtande, nr 3, angående reglering för budgetåret 1929/1930 av utgifterna under riksstatens tredje huvudtitel, innefattande anslagen till utrikesdepartementet.

Punkten 1, angående anslaget till utrikesdepartementet.

Uti innevarande års statsverksproposition hade Kungl. Maj:t under punkten 1 av tredje huvudtiteln föreslagit riksdagen att dels medgiva, att det kabinettssekreteraren tillkommande bidrag till representationskostnader av 3,000 kronor för år finge från och med den 1 juli 1929 till kabinettssekreterare, som vore gift, utgå med ett belopp av 6,000 kronor, dels ock i riksstaten för 1929/1930 uppföra ordinarie förslagsanslaget till departementet med oförändrat belopp av 511,300 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte

a) medgiva, att det kabinettssekreteraren tillkommande bidrag till represen-

tationskostnader av 3,000 kronor för år finge från och med den 1 juli 1929 utgå med ett belopp av 6,000 kronor, och

b) i riksstaten för 1929/1930 uppföra ordinarie förslagsanslaget till departementet med oförändrat belopp av 511,300 kronor.

Vid punkten hade reservationer avgivits:

av herrar *Kvarnzelius* och *Asplund*, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag oförändrat; samt
av herr *Strindlund*.

Sedan punkten föredragits, anförde:

Ang. anslaget till representationskostnader för kabinettsskreteraren.

Herr **Strindlund**: Herr talman! Som kammarens ledamöter torde finna skiljer sig detta utskottets utlåtande på denna punkt ifrån Kungl. Maj:ts proposition i vad rör representationsbidraget till kabinettsskreteraren. Kungl. Maj:t har här begärt, att representationsbidraget till gift kabinettsskreterare skulle höjas från 3,000 till 6,000 kronor för år.

Utskottet har gått med på bidragets storlek men har dessutom föreslagit, att bidraget på 6,000 kronor jämväl skulle utgå till ogift kabinettsskreterare.

I anledning av detta utlåtande ber jag få erinra om att, då kabinettsskreterarens representationsbidrag förra gången höjdes ifrån 3,000 till 6,000 kronor, var motivet för denna höjning, att den skulle anses vara en ersättning för de sportelinkomster, som kabinettsskreteraren förut åtnjutit, men som riksdagen då beslöt skulle indragas till statsverket.

Vid 1926 års riksdag förelåg en proposition med förslag, att representationsbidraget på 6,000 kronor skulle få utgå jämväl till ogift kabinettsskreterare. Riksdagen godkände förslaget om att bidraget skulle få uppbåras jämväl av ogift kabinettsskreterare men uttalade, att de skäl, som förelegat för detta bidrags höjande vid 1922 års riksdag, ej längre förelågo och sänkte därför beloppet till 3,000 kronor.

Nu har såsom nämnts i årets statsverksproposition begärts, att detta bidrag återigen skulle höjas till 6,000 kronor men då var förbehållet endast de gifta kabinettsskreterarna, under det utskottet för sin del beslutat, att bidraget skulle få utgå jämväl till de ogifta. I anledning härav ber jag få erinra om, att aldrig någonsin har väl detta bidrag uppgått till en sådan höjd till någon ogift kabinettsskreterare.

Jag anser, att om utskottets förslag godtages i vad gäller villkoren, bör en prövning av den föreslagna anslagssumman äga rum. Jag har icke velat helt förena mig med utskottet, utan anser, att om man godtager i princip i vad gäller att bidraget skall utgå till både gift och ogift, så borde det föreslagna bidragsbeloppet sänkas, förslagsvis till 4,500 kronor.

Jag tycker, att även om vi kanske nu ha jämförelsevis goda statsfinansiella förhållanden, bör man ej av detta skäl höja ett sådant bidrag som detta med 100 procent.

Det är därför, herr talman, jag djärves föreslå, att vi godtaga utskottets hemställan i övrigt men bestämma kabinettsskreterarens representationsbidrag till 4,500 kronor.

Herr **Törnkvist** i Karlskrona: Herr talman, mina herrar! Detta anslag, som fastställdes 1921 till 3,000 kronor för gift kabinettsskreterare, fick karaktären av ett representationsbidrag. Vid 1922 års riksdag gjordes den förändring, att kabinettsskreterare, som var gift, skulle i ersättning för indragna sportler komma i åtnjutande av ytterligare 3,000 kronor; det blir 6,000 kronor. Vid 1923 års riksdag begärde Kungl. Maj:t, att denna sportlersättning

också skulle få utgå till ogift kabinettssekreterare. Riksdagen avslög framställningen; och jag har något personligt minne av att detta avslag i utskottet förnämligast dikterades därav, att det icke gått så synnerligen lång tid, sedan man sist fattade beslut i den saken. Sakgranskningen vid det tillfället var ganska ytlig för att ej säga ganska försvinnande. 1926 års riksdag beslöt på förslag av Kungl. Maj:t att beloppet skulle utgå lika för gifta och ogifta; sålunda är det för närvarande på det sättet, att detta s. k. representationsbidrag utgår lika för gifta och ogifta kabinettssekreterare. Men riksdagen beslöt samtidigt 1926 att minska summan till 3,000 kronor, som för närvarande utgår lika till båda stånden, lika för gifta och ogifta. Nu återkommer Kungl. Maj:t 1929 med begäran, att riksdagen åter skall biträda den gamla uppfattningen, att man skall ge mer till gift än till ogift.

Ang. anslaget till representationskostnader för kabinettssekreteraren.
(Forts.)

Jag fick den känslan, när jag läste den kungl. propositionen, att hans excellens ministern för utrikes ärendena tänkt föreslå lika för båda men icke vågat. Uttrycket: »åtminstone kabinettssekreterare, som är gift» i tredje huvudtiteln under förevarande punkt torde förråda, att den uppfattningen i varje fall icke varit hans excellens främmande. Han har emellertid, förefaller det, ansett, att i ett steg skall man i varje fall icke taga det hela. Men jag har för min del liksom även utskottet den uppfattningen, att vi skola hålla fast vid vad som är, d. v. s. representationsbidraget lika för gift och ogift. Det finnes ingen anledning, anser utskottet, att gå tillbaka till denna skiljaktighet igen, ty då få vi bara upp frågan på nytt, när vi få en ogift kabinettssekreterare.

Vi komma sålunda till representationssumman, som är själva kärnpunkten i dagens fråga. Det finnes egentligen inte, kan man säga, mer än en reservant på denna punkt — herrar Kvarnzelius och Asplund äro visserligen reservanter, men åtminstone den ene av dem var i avdelningen med på 6,000-kronorslinjen och hade sålunda stött utskottets yrkande. Således kan man säga, att utskottet för sin del var ganska enigt om den saken, att man icke skall göra någon ändring nu, men utskottet är också enigt om att ett representationsbidrag på 6,000 kronor kan vara skäligt avmätt.

Och det kan inträffa tillfällen, då t. o. m. regeringen sättes i ett brydsamt läge. Pondera att vi sätta 6,000 kronor om det är en gift kabinettssekreterare. Ja, det kan ju tänkas, att den olyckan kan ske, att han blir änkeman. Då är han icke längre gift och trots att han har kvar de allra flesta attributen, vilka förorsaka högre utgifter som gift, skall departementet genast skära ned hälften av den representationssumma han har. Det är endast en exemplifiering av de olägenheter, som i sådant fall kunna uppstå, och utskottet har icke funnit att det med hänsyn till det begränsade beloppet är någon mening i att gå ifrån likheten.

För övrigt vill jag sluta med att säga att det kan vara en ren lämplighetsfråga, att riksdagen nu fattar beslut i detta ärende på ett sådant sätt, att vi icke dömas till att varje gång det blir skifte på kabinettssekreterarposten, d. v. s. det blir en gift i stället för ogift och tvärtom, fatta ståndpunkt till saken. Man skall få förslag från Kungl. Maj:t, som den ena gången säger: ja nu är representationsanslaget för lågt, kabinettssekreteraren är gift, vi an hålla att det måtte höjas; och den andra gången, om det är en ogift, säger Kungl. Maj:t: vi ha visserligen en ogift kabinettssekreterare, men omständigheterna i förvarande fall äro sådana, att det icke är skäl att nedsätta den representationsersättning, som utgår till gift.

Herr talman! Jag hemställer, att kammaren måtte besluta i överensstämmelse med utskottets utlåtande.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **Trygger:** Herr talman! För min del har jag aldrig kunnat finna, att det fanns något verkligt skäl för

Ang. anslaget till representationskostnader för kabinettssekreteraren.
(Forts.)

att ge en gift kabinettssekreterare ett högre representationsbidrag än en ogift. Jag tror tvärtom, att det ofta kan bli värre för den ogifte än för den gifte att komma ut med ett visst belopp — detta på grund av att han ej har någon hjälp när det gäller att använda penningar och ingen sakkunskap, som ju kräves i fråga om representation liksom på andra områden. Att emellertid Kungl. Maj:t icke föreslagit vad utskottet nu hemställt, d. v. s. att både ogift och gift kabinettssekreterare må få ett lika stort representationsbidrag eller 6,000 kronor, beror på att man ansett, att när regeringen skall begära någonting av riksdagen, bör den icke begära mer än vad man verkligen behöver för närvarande, så att man icke i onödan drager fram s. k. principfrågor. Ty då kan det mycket väl hända, att man icke får ens vad man behöver. I detta fall var det verkligen av trängande vikt, att den kabinettssekreterare som nu finns erhöle ifrågavarande bidrag, och därför begränsade jag mig på det sätt som skedde. Men, såsom den siste ärade talaren nämnde: jag antydde med ordet »åtminstone», att jag hade den uppfattning, som jag nu haft äran att göra gällande. Detta berodde emellertid icke på att jag ej *vågade* annat — ty det fordras icke mycket mod för att vara oförsiktig — utan på att jag var tillräckligt förtänksam att icke äventyra framgången av ett enligt mitt förmenande viktigt äskande. Nu skall jag be att få tacka utskottet, som dragit ut den enligt min åsikt riktiga konsekvensen av Kungl. Maj:ts ståndpunkt, och jag hoppas, att kammaren skall understryka vad utskottet sålunda gjort.

Herr **Bengtsson** i Norup: Herr talman! Statsutskottet har ansett det viktigast att icke göra ändringar i den nu gällande bestämmelsen. För närvarande ha ju en gift och en ogift kabinettssekreterare lika mycket, och det borde då för herr utrikesministern ha varit bättre och viktigare att vidbliva vad riksdagen förut stannat för. Om riksdagen nu följer Kungl. Maj:t, skulle det lätt kunna hända, att man måste taga upp frågan på nytt, så snart en ogift kabinettssekreterare gifter sig. Jag yrkar alltså bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning gav herr förste vice talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till det av herr Strindlund under överläggningen framställda yrkandet: och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Punkterna 2—8.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. Sveriges andel i kostnaderna för Nationernas förbund, föredrogs härpå. Därvid yttrade:

Herr **Flyg**: Herr talman! I år liksom tidigare ha väckts motioner från den kommunistiska gruppen, i vilken det påyrkas Sveriges utträde ur Nationernas förbund. Med hänvisning till denna motion samt de förslag i liknande syfte, som förut framförts, ber jag i dag att, utan att närmare ingå i debatt i frågan, yrka avslag på utskottets hemställan under denna punkt.

Herr **Törnkvist** i Karlskrona: Herr talman! Jag anhåller att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr förste vice talmannen givit propositioner å de därunder förekomna yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 10—12.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 13, angående anslag till riksdagens interparlamentariska grupp.

Under punkten 13 av förevarande huvudtitel hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att såsom bidrag till bestridande av kostnaderna för riksdagens interparlamentariska grupp för budgetåret 1929/1930 bevilja ett extra anslag av 15,000 kronor.

Ang. anslag till riksdagens interparlamentariska grupp.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft

dels de likalydande motionerna nr 15 inom första kammaren av herr *Hallin m. fl.* och nr 66 inom andra kammaren av herr *Engberg m. fl.*, vari föreslagits, att riksdagen måtte såsom bidrag till kostnaderna för riksdagens interparlamentariska grupp för budgetåret 1929/1930 anvisa ett anslag av 18,000 kronor,

dels ock motionen nr 197 inom första kammaren av herr *Lindhagen*, som hemställt, bland annat, att riksdagen ville höja det av regeringen begärda anslaget åt riksdagens interparlamentariska grupp till 18,000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till ovanberörda motioner, I:15 och II:66 ävensom motionen I:197, i vad densamma avsåge förevarande anslag, såsom bidrag till bestridande av kostnaderna för riksdagens interparlamentariska grupp för budgetåret 1929/1930 bevilja ett extra anslag av 18,000 kronor.

Uti en vid denna punkt avgiven reservation hade herrar *Kvarnzelius*, *Dahl* och *Anderson* i Storegården förklarar sig anse, att utskottet bort tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag oförändrat.

Efter föredragning av punkten anförde:

Herr *Anderson* i Storegården: Herr talman! Jag anser det vara riktigt, att riksdagen, då det gäller att öka anslag på förslag av enskilda motionärer, i allmänhet går fram med yttersta sparsamhet och försiktighet. Detta har i ännu högre grad tillämpning, då det är fråga om att understödja en förening, som består av ledamöter från riksdagen själv. Detta anslag började med relativt blygsamma belopp, men det har så småningom utökats. Föreningen — riksdagens interparlamentariska grupp — bestrider nu en mycket ringa del av kostnaderna för sin verksamhet med egna medel. Enligt den tabell, som här finnes återgiven, gå medlemsavgifterna upp till ett belopp av endast omkring 600 kronor, under det man begär statsbidrag med 18,000 kronor i stället för av Kungl. Maj:t föreslagna 15,000 kronor. Jag tror icke, att det är riktigt att på detta sätt utöka det föreslagna anslaget, då som sagt riksdagens ledamöter ha ett så starkt personligt intresse av anslaget. Jag ber därför, herr förste vice talman, att få yrka bifall till den av herr *Kvarnzelius m. fl.* vid denna punkt avgivna reservationen.

Herr *Törnkvist* i Karlskrona: Herr talman! Det är knappast anledning att ge sig in på någon längre debatt rörande ifrågavarande anslag, då vi så sent som i fjol lade den grund, på vilken även departementschefens anslags-äskande i år vilar. Hans excellens har ju sett, att också vad detta anslag beträffar utskottet höjt beloppet med 3,000 kronor, liksom skedde i fråga om anslaget till kabinetssekreteraren. Och i detta fall kunna kanske anföras ännu starkare skäl. Det belopp, varmed hans excellens vill ha anslaget minskat, sammanfaller ungefär med det belopp, som gruppen utbetalar till inter-

Ang. anslag
till riksdagens
interparla-
mentariska
grupp.
(Forts.)

parlamentariska byrån. Skälet till minskningen är knappast skönjbart i motiveringen under denna punkt. Att klumpvis skära med siffran från 18,000 till 15,000 kronor är visserligen en sparsamhetsakt. Men med hänsyn till de beräkningar, som lågo till grund för fjolårets fixering av anslaget till 18,000 kronor, torde man nästan ha haft behov av en extra motivering för en sådan avklippning. Jag tror icke, att hans excellens har anledning att följa den uppfattning, som den siste ärade talaren gjorde sig till tolk för, nämligen att man bör vara särskilt försiktig beträffande anslag, som utgå till föreningar, av vilka riksdagens egna ledamöter äro medlemmar. Det är självfallet, att riksdagens egna ledamöter icke kunna bilda vad slags föreningar som helst och begära statsanslag åt dem. Men hela landet torde förvisso uppfatta innebörden av det samarbete, som råder mellan svenska parlamentariker och utlandets. Vårt folk torde också förstå, att det kan vara nyttigt, att dessa komma samman personligen någon gång eller att de beredas möjlighet till korrespondens eller annan förbindelse med varandra för att de skola kunna lägga upp riktlinjerna för ett samarbete mellan länderna. Jag tror sålunda icke, att statsutskottet haft anledning att låta sig alltför mycket imponeras av talet om att vi icke böra anslå medel till föreningar, av vilka riksdagens egna ledamöter äro medlemmar. Jag anser därför, att det icke finnes något skäl att skära ned den siffra, som fixerades i fjol, när det gällde anslag till den interparlamentariska gruppen, utan hemställer, herr förste vice talman, att kammaren måtte godkänna statsutskottets föreliggande förslag.

Herr **Anderson** i Storegården: Herr talman! Jag vill gentemot den förgående ärade talaren invända, att jag icke motsatt mig, att riksdagen över huvud beviljar anslag till föreningar, av vilka jämväl riksdagsmän äro ledamöter. Utan jag opponerade mig emot, att riksdagen visar sig välvilligare mot sådana föreningar än mot andra. Det är detta, som här synes ha skett. Jag ber att få vidhålla mitt yrkande.

Herr **Törnkvist** i Karlskrona: Herr talman! Jag tror icke, att man såsom den siste ärade talaren kan säga, att riksdagen behandlar ifrågavarande förening välvilligare än andra. Statsverkspropositionen torde tala ett helt annat språk och även riksdagens beslut i övrigt. Den välvilja, som det här skulle gälla, torde icke taga sig annat uttryck än att man håller sig till de strängt kontrollerade och fixerade beräkningar, som återfunnos i fjolårets beslut. Och ingen kan säga, att i ett anslag om 18,000 kronor skulle ligga något som helst privilegium åt riksdagens ledamöter.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på bifall till Kungl. Maj:ts förslag i ämnet; och förklarade herr förste vice talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Anderson i Storegården begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 13 av utskottets förevarande utlåtande nr 3, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit Kungl. Maj:ts förslag i detta ämne.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

Ang. anslag till riksdagens interparlamentariska grupp.
(Forts.)

Punkten 14.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 15, angående anslag till upplysningsverksamhet för freden.

Uti en inom första kammaren väckt motion, nr 120, hade herr *Johan Nilsson* i Malmö föreslagit, att riksdagen måtte besluta att anslå 100,000 kronor till bedrivande av ett omfattande upplysningsarbete för freden inom vårt land och i samråd med utlandet att upptagas i budgeten för 1929—1930 samt att uppdraga åt Kungl. Maj:t att omhärdhava fördelningen av medlen, pröva inkomna undersökningar av anslag och tilldela sådana åt föreningar, vilka hade till uppgift att bedriva upplysning om fredens betydelse i vår tid.

Ang. anslag till upplysningsverksamhet för freden.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte i anledning av förevarande motion för bedrivande av upplysningsarbete för freden för budgetåret 1929/1930 anvisa ett extra anslag av 25,000 kronor att fördelas av Kungl. Maj:t bland sådana inom fredsrelsen verksamma sammanslutningar, som prövades vara förtjänta av understöd av statsmedel.

Reservationer hade likväl avgivits:

av herrar *Widell, Bergqvist, C. Petrus V. Nilsson, Dahl, N. J. Martin Svensson*, andre vice talmannen *Nilsson* i Bonarp, *Olsson* i Blådinge, *Holmgren, Strindlund* och *Anderson* i Storegården, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att förevarande motion icke måtte av riksdagen bifallas; samt av herr *Kvarnzelius*.

Efter föredragning av punkten yttrade:

Herr **Flyg**: Herr talman! I årets remissdebatt tillät sig undertecknad påpeka något, som helt saknades i det avsnitt av propositionen, där man rörde sig med de utrikespolitiska förhållandena, och det var den aktuella krigsfaran. Jag tror att de motioner, varom utskottet erinrar i den nu föredragna punkten och som avse anslag till olika fredsorganisationer delvis av rent pacifistisk karaktär, just visa, att vårt tal om en krigsfara såsom någonting för dagen aktuellt och allvarligt äger sin fulla riktighet.

När jag begärt ordet här i dag, så har det varit för att fästa uppmärksamheten vid den formulering utskottet använt i själva klämman, där utskottet säger, att de 25,000 kronor, som föreslås för bedrivande av upplysningsarbete för freden, skulle fördelas av Kungl. Maj:t bland sådana inom fredsrelsen verksamma sammanslutningar, som prövades vara förtjänta av understöd av statsmedel. Jag skulle tro, att om man vill gagna den sak, som det här verkligen gäller, d. v. s. arbetet för freden och för krigets förhindrande, då borde man verkligen ha givit en annan formulering åt sitt yrkande än den som här föreligger. Icke ens en rent pacifistisk organisation, som går in för att arbeta för en allmän avväpning och där man alltså tror på och omfattar den idén, att om blott de olika länderna avrusta, så skall man på den vägen nå fram till målet och lyckas förhindra kriget, icke ens en sådan organisation, säger jag, skulle kunna komma i åtnjutande av det anslag som man här tänkt sig att fördela.

Jag vill i detta sammanhang fästa kammarens uppmärksamhet på en av statsutskottet i dess utlåtande återgiven passus ur den av herr *J. Nilsson* i Malmö väckta motionen, där motionären yttrar: »En varaktig fred kan aldrig

Ang.
anslag till
upplysnings-
verksamhet för
freden.
(Forts.)

vinnas med mindre alla medborgare i olika länder inse betydelsen härav.» Denna sats är enligt min mening mycket betecknande för den hjälplöshet, som präglar de organisationer, som det här är tal om och deras ställningstagande till denna synnerligen allvarliga fråga. Satsen erinrar mycket om den slags motivering, som gångna tiders utopister använde, då de sade, att det socialistiska samhällets förverkligande kommer i samma stund som man lyckats övertyga människorna om att detta samhälle är mer berättigat än det nuvarande. Det är samma utopiska resonemang, som går igen i det här uttalandet och i den sats jag nyss citerat.

Jag vill vidare fästa uppmärksamheten vid följande sats i samma motion: »Likasåväl som det hittills inom olika länder bedrivits ett aktivt arbete för försvaret, bör ett omfattande arbete för freden försiggå.» Alltså, likaväl som man går in för rustningar, för ett försvar och ett starkt försvar, bör man också gå in för freden! Man borde väl ändå vara på det klara med, att här gäller det: antingen—eller, och icke: både—och; här har man just de båda motsatta linjerna, och det gäller att klart få fram just den saken.

Jag vill icke bestrida, att det exempelvis inom sådana organisationer som Svenska freds- och skiljedomsföreningen eller den organisation, som kallar sig Internationella kvinnoförbundet för fred och frihet, finnes verkligt uppriktiga fredsvänner, som också äro uppriktigt övertygade om, att man skall kunna på den väg, som de äro inne på och efter de metoder de tillämpa, nå fram till målet: avrustning och allmän fred. Jag är övertygad om, att det finnes sådana organisationer, men jag tror å andra sidan, att ögonblicket nu är inne att klart säga ut till dessa människor, att deras verksamhet i den allvarliga situation, vi nu ha kommit fram till, faktiskt är att likna vid dimbildning och att deras arbete är ägnat att förvilla begreppen hos folk. Vi behöva ej en verksamhet, som går ut på att söka övertyga människorna om att man utan att röra vid själva grundorsakerna till kriget skall kunna betvinga detsamma. Nej, den verksamhet, dessa föreningar utöva, får icke, även om den bedrivs av övertygade människor och fredsvänner, utan vidare fortgå oemotsagd.

Jag ber att få erinra om ett uttalande ur ett upprop av den socialistiska arbetarinternationalen, utfärdat i augusti 1924 till tioårsdagen av krigets utbrott. I detta upprop, som jag särskilt vill fästa herrar socialdemokraters uppmärksamhet på, heter det: »Vi veta, att krigsfaran skall finnas kvar, så länge den kapitalistiska samhällsordningen är bestående. Därför finns det ingen annan utväg än att utrota krigsmöjligheterna. Vi måste avskaffa den kapitalistiska samhällsordningen. Arbetarnas herravälde i alla länder blir slutet icke blott på exploateringen utan också på kriget.» Jag tror, att här har denna socialdemokratiske internationals exekutiv av opportunistiska skäl fäst uppmärksamheten vid själva kärnpunkten. Förutsättningen för att uppnå detta mycket önskvärda mål, vilket dessa olika organisationer, som det här gäller, säga sig hava, är kamp mot den kapitalistiska samhällsordningen, dess krossande och arbetarklassens herravälde. Vill Svenska freds- och skiljedomsföreningen gå in för en sådan kamp? Visst icke. Vi få tvärtom räkna med denna förening som en samhällsbevarande organisation, en organisation, som icke vill gå in för kampen mot själva roten till kriget, d. v. s. för kapitalismens krossande. Vill Internationella kvinnoförbundet för fred och frihet föra en sådan kamp? Nej, det vill icke detta förbund, och det är på liknande sätt med den s. k. Svenska föreningen för Nationernas förbund, en förening av vars blotta namn man förstår, att den har till uppgift att popularisera och verka upplysande till förmån för detta Nationernas förbund, som, det må i dag uttalas helt kort och gott, ingalunda kan av någon längre betecknas som en fredsoorganisation utan fastmer som ett organ och ett verktyg i Englands och Frankrikes händer och avsett att tjäna dessa staters målmedvetna krigsplaner.

Detta är alltså, som man kan förstå av utskottets yrkande, de organisationer, vilka i första hand skulle komma i åtnjutande av det anslag på 25,000 kronor, som enligt utskottets förslag skulle efter Kungl. Maj:ts prövning utdelas för detta ändamål. Skulle kammaren nu vilja gå med på ett anslags beviljande till propagandan för fred, då måste jag, mina herrar, säga, att då skulle anslaget beviljas såsom bidrag till vår rörelse, till den kommunistiska propagandan inom armén, en propaganda, som går ut på att hos soldaterna klagöra krigets karaktär och hos dem ingjuta övertygelse om vad som är deras plikt i det moment, då de hetsas ut i krig. Denna propaganda söker också, det vill jag klart ha sagt ifrån här, klagöra för arbetarmassorna även utanför armén, för de unga arbetarna, som ännu icke tagit på sig vapenrocken, vilken ställning de böra intaga till denna fråga, vilken deras ställning är såsom arbetare och därmed också såsom internationella kommunister. Jag är övertygad om, att ifall exempelvis en sådan organisation som Socialdemokratiska ungdomsförbundet skulle gå in till Kungl. Maj:t och begära att få en del av dessa 25,000 kronor till sin verksamhet för att inom armén sprida sitt mycket beskedliga organ »Frihet», så skulle denna organisation få ett blankt avslag på sin begäran. Jag är också övertygad om, att ifall den lilla grupp av anarkister, som finnes här i landet, det ungsocialistiska partiet och vars symbol är det avbrutna geväret, begärde att få ett bidrag av dessa 25,000 kronor till sin verksamhet, så skulle Kungl. Maj:t avslå deras framställning. Vi finna dessutom, om vi titta litet längre bort i utlåtdet, vissa reservationer, som lära oss en hel del, nämligen att man från högerrepresentanternas sida anser, att varken Svenska freds- och skiljedomsföreningen eller Internationella kvinnoförbundet för fred och frihet eller någon tredje organisation skulle få vara med om att dela dessa medel. Alltså, pengar skola anslås, men ingen av de föreningar, som arbeta på detta område, skulle enligt utskottets högerreservanterns mening få någon hjälp av de medel man anslår.

Med hänsyn till allt detta och med hänsyn till denna formulering av utskottets yrkande, där man alltså säger klart ifrån, att anslag skall utdelas till organisationer, vilkas verksamhet prövats av Kungl. Maj:t, kan jag, beträffande det nu föreliggande förslaget i dag, icke gå på annat än avslagslinjen. Jag vill också klart ha sagt ifrån, att vill man verkligen på detta område nå fram till ett verkligt resultat, då går det inte längre att följa de vägar, som de pacifistiska organisationerna vandrat på. Dessa organisationer måste förstå, att om de mena allvar med sitt tal om freden och sin kamp för freden, så går det icke längre att tro på eller drömma om att vi, så länge den kapitalistiska samhällsordningen i de olika staterna får kvarstå, ändock skola kunna uppnå något positivt resultat. Vilja vi verkligen nå det stora målet, en bestående fred mellan folken, för vilket massornas intresse finnes, så måste det ske genom kapitalismens krossande, och detta kan endast uppnås på den väg, som vi kommunister anvisa, d. v. s. genom massornas revolutionära kamp. Jag ber att få yrka avslag på utskottets framställning.

Herr Holmgren: Herr talman! Det är ju inte vanligt, att riksdagen ställer till Kungl. Maj:ts förfogande ett belopp med rättighet för Kungl. Maj:t att efter eget skön distribuera detsamma. När något sådant undantagsvis ägt rum, så har det väl i regel varit under förhållanden, där det inte kunnat råda någon tvekan angående de olika politiska partiernas uppfattning om lämpligaste sättet för distributionen, men så är ju ingalunda fallet vid detta tillfälle.

Jag vill erinra kammaren därom, att riksdagen sedan en tid tillbaka årligen haft att taga ställning till motionsvis framburna framställningar angående statssubvention åt föreningar, som förmena sig arbeta i fredens intresse. Jag

Ang.
anslag till
upplysnings-
verksamhet för
freden.
(Forts.)

Ang.
anslag till
upplysnings-
verksamhet för
freden.
(Forts.)

vill erinra om, hurusom riksdagen hittills undantagslöst avvisat sådana framställningar. Nu vill man sålunda i stället lägga avgörandet av sådana frågor i Kungl. Maj:ts händer. Men vi veta ju hur regeringarna skifta här i vårt land. Det ena året sitter en regering, som finner en av dessa föreningar värd understöd och tilläventyrs beviljar ett belopp, låt oss säga 15,000 kronor, till denna förening. Ja, då måste föreningen genast lägga om sin verksamhet på en bredare basis; den måste skaffa sig lokal och kanske också personäl som skall avlönas. Så kommer nästa år en Kungl. Maj:t av annan färg, som prövar denna förening icke vara förtjänt av något understöd alls, och så blir föreningen utan.

Man har svårt att undgå att fattas av en viss förvåning över detta statsutskottets i riksdagens annaler, jag skulle våga tro, enastående förslag att sätta ett belopp till Kungl. Maj:ts förfogande, ett belopp, som Kungl. Maj:t först och främst inte har begärt och som visserligen avser ett visst ändamål, men ett ändamål, som saknar organ för att absorbera detta anslag. Man vill sålunda i detta fall bevilja ett belopp av 25,000 kronor för att därmed framprovocera hugade spekulanter att dela rovet, och att döma av den föregående ärade talarens anförande, lär det tydligen också finnas hugade spekulanter. Jag måste dock för min del beteckna detta sätt att gå till väga som ett anmärkningsvärt avsteg från de principer, vilka i allmänhet pläga leda statsutskottets gärningar.

Herr Bengtsson i Norup brukar ju inte i regel dväljas i idealens högre rymder utan vill nog gärna ha åtminstone en fot på jorden. Det tycks han ju också ha i detta fallet, när han vill införa ett praktiskt fredsarbete på så sätt, att han vill stifta fred mellan de bägge stridande parterna i denna fråga genom att avgöra denna principfråga på det sättet att ett av motionärens vännar tillstyrkt belopp på 50,000 kronor skulle nedskäras till 25,000 kronor. Men man avgör väl i regel icke en principfråga på det sättet. De av kammarens ledamöter, som tilläventyrs ha för avsikt att följa herr Bengtsson i Norup i detta hans praktiska fredsarbete, skola emellertid inte tro, att ni på något vis sitta inne med något monopol på fredskärlek, ty sådan besitta vi alla. Det finnes väl inte något civiliserat folk, som är så genomdat av fredskärlek som det svenska folket, och det finnes väl ingen i denna kammare, som icke högt skattar fredens välsignelse. Det gör ju även herrarna på moskvabänken, efter vad vi nyss fingo höra, och icke ha vi militärer — det säger jag så militär jag är — någon särskild lust att personligen utsätta oss för risken att bli lemlästade och dödade, men vi stå naturligtvis ändå beredda att när som helst gripa till vapen för att skydda er och rikets övriga innebyggare från att bli utsatta för krigets risker. Nej, det är nog så, att fredsviljan är så djupt rotad inom vårt folk, att en propaganda, lagd på någon vidare basis, för att övertyga vårt folk om fredens företräden, innebär, att man skulle använda vida större våld än nöden kräver; det är precis som att söka slå ihjäl mygg med släggor. Är det så, att världsfreden beror på vårt folk, ja, då är den sannerligen tryggad utan vare sig 100,000, 50,000 eller 25,000 kronor i årlig statssubvention. Men avgörandet av frågan om krig eller fred ligger gunås inte i våra händer, utan det avgörandet äger rum ute bland stormakterna, vare sig frågan gäller krig eller fred i Europa eller för övrigt inom hela världen. Det är således därute bland stormakternas folk vi skola förlägga vår fredspropaganda, försävt vi avse att vinna något praktiskt resultat med densamma. Men svenska staten kan icke officiellt bedriva någon fredspropaganda i dessa länder annat än genom det enda officiella organ, som finnes för en sådan propaganda, nämligen Nationernas förbund, och till detta erlægga vi ju årligen en icke obetydlig tribut. En inofficiell propaganda, bedriven av oss inom andra länder, skulle leda oss in i förvecklingar, som vore allt annat än

ägnade att stärka våra fredliga förbindelser med landet i fråga, och en sådan inofficiell propaganda, som bedrivs av sovjetrepubliken i främmande länder, anser man inom civiliserade stater för otillätlig. Sålunda, genom att bedriva propaganda ute bland stormakterna — och det är väl just där, som en sådan propaganda behöves — komma vi ju att inblanda oss i andra makters inre angelägenheter, och vi måste därför avstå från att inrikta vårt fredsarbete på sådana linjer. I vårt eget land är en sådan fredspropaganda obehörlig. Vad skola vi då använda dessa 25.000 kronor till? Är det männe statsutskottets mening att vi skola använda dessa medel — det framgår ju dessutom av utlåtandet — till att fördelas ibland sådana föreningar i vårt land, som förmena sig arbeta i fredens intresse, men vilka i realiteten inrikta sitt arbete på att försöka avskaffa vårt försvar, oberoende av de åtgärder, andra nationer vidtaga i samma syfte? Jag erinrar mig livligt hurusom år 1921 herr Branting, just återkommen från en seans i Nationernas förbunds råd, vid ett nordiskt interparlamentariskt möte i Danmark på det allra bestämdaste varnade de nordiska länderna för en separat avrustning. En avrustning skulle, menade han, ske samtidigt över hela linjen stora och små stater. Så var hans uppfattning, och han förmenade att en separat avrustning i de nordiska länderna skulle bliva snarare till skada än till gagn för fredssaken.

Nu vill det förefalla mig, som om just det parti, vilket kan räkna herr Branting som sin skapare, står i begrepp att avvika från de gamla linjerna och kasta sig in på linjer, från vilka herr Branting på det bestämdaste varnade. Det är ju herrarnas ensak, men vi skulle i så fall här stå inför ett beslut att lägga ned pengar på en agitation, som avser att avskaffa vårt försvar, på vilket väl ändå vårt nationella oberoende ytterst hänger. Vi skulle sålunda här nu bevilja pengar till en agitation, en propaganda mot en statens egen institution, nämligen försvarsväsendet, som vi alla, när vi fattade 1925 års försvarsbeslut, ansågo behörligt, ehuru vi voro oense om utformningen och omfattningen av detsamma. Ligger det icke ändå oförlighet i detta, att man skall använda statens medel till propaganda mot staten själv?

Herr förste vice talman, jag kan icke finna annat än att statsutskottets föreliggande förslag är ett kuriosum inom riksdagens hävder, och att det belopp, som man här föreslår, är omöjligt att utnyttja för det med detsamma avsedda ändamålet. Hela förslaget tycks mig vara mindre ägnat att tjäna fredens syften än stridens, åtminstone valstridens, och under sådana förhållanden, herr talman, yrkar jag avslag på utskottets hemställan och bifall till den av herr Widell m. fl. i utskottsbetänkandets förevarande punkt fogade reservationen.

I detta anförande instämde herrar *Nylander, Olsson* i Blädinge, *Holmdahl*, andre vice talmannen *Nilsson, Winkler, Pehrsson* i Göteborg, *Björck* i Kristianstad, *Wirsell, Lundquist* i Rotebro, *Nordkvist, Olson* i Göteborg, *Sandström* och *Schött*.

Herr **Lindqvist** i Halmstad: Herr talman! Vid genomläsningen av detta utskottsutlåtande har jag kommit att stanna vid den nu föredragna punkten, och jag har vid densamma satt ett frågetecken. Jag är nämligen tveksam om, huruvida det är riktigt att gå in för det beslut, som statsutskottet här inbjuder riksdagen att gå in för.

Herr Johan Nilsson i Malmö har ju här väckt en motion om ett anslag till fredsrorelsen på 100,000 kronor. Detta belopp har icke utskottet velat vara med om. Utskottet har föreslagit endast en fjärdedel av detta belopp, men den princip, som motionären gått in för, nämligen att inte längre riksdagen utan Kungl. Maj:t skulle verkställa prövningen av de inkomna ansökningarna om anslag, den principen vill utskottet nu inbjuda riksdagen att godtaga. Jag är

Ang.
anslag till
upplysnings-
verksamhet för
freden.
(Forts.)

Ang.
anslag till
upplysnings-
verksamhet för
freden.
(Forts.)

för min del något tveksam, om det kan vara riktigt, och om det kan vara till gagn för fredssaken och för de föreningar, som vilja arbeta med fredspropagandan att gå denna vägen. Det är ju för all del inte något nytt, utan det har förekommit på andra områden, att riksdagen ställer ett visst belopp till Kungl. Maj:ts förfogande med rätt för Kungl. Maj:t att sedan fördela detsamma efter eget bedömande. Men på detta område är denna princip en nyhet. Det förvånar mig verkligen att utskottet har kommit till det slut, som det har kommit till.

Man måste emellertid utan att vilja vara elak mot motionären säga, att motionen hade kunnat vara skriven annorlunda. Man kan nu icke undgå att säga, att motionen på vissa ställen är skriven så, att den måste betecknas såsom ganska löslig. Motionären synes icke ha haft fullt klart för sig eller riktigt tänkt igenom den nya princip, som han vill gå in för, ty han talar här om, det står på sid. 21 i utskottsutlåtandet, att »riksdagen skulle då icke som hittills behöva pröva förslag om vilka föreningar, som skulle tilldelas anslag. Anslaget i fråga borde kunna omhänderhavas av något departement eller någon statens styrelse såsom lämpligt förvaltningsorgan». Om vi fortsätta att läsa i motionen, tror jag, att vi skola finna ett starkt belägg för den uppfattning, som jag nyss gav uttryck åt, nämligen att motionen icke synes vara tillräckligt genomtänkt. En del av vad utskottet säger, vill jag för min del till fullo understryka. Det är icke så, att jag därutinnan har någon annan uppfattning än utskottet. Sålunda understryker jag, vad utskottet säger att »Utskottet har i likhet med motionären ansett det vara av vikt att ett tillräckligt stort anslag ställes till förfogande för åstadkommande av ökad upplysningsverksamhet rörande fredssaken samt för främjande av fredssträvandena inom landet.» Ja, detta vill också jag vara med om. Jag är icke i denna stund beredd att gå in för att ställa detta belopp till Kungl. Maj:ts förfogande och giva Kungl. Maj:t rätt att fördela detsamma. Det förefaller mig, som om det hade varit lyckligare, om statsutskottet, när utskottet behandlade denna motion, icke hade kommit till det slut, som den kommit till utan i stället gått in för att i anledning av motionen hemställa om en skrivelse med förslag till utredning om denna sak d. v. s. om skapandet av det organ, som herr Johan Nilsson i Malmö talade om i sin motion.

Nu torde det icke vara möjligt att i detta nu kunna komma med ett sådant yrkande. Jag kan för min del icke heller vara med om ett avslagsyrkande, som här har framställts ur olika utgångspunkter och med olika motiveringar. Jag tror emellertid, att man skulle kunna vinna något på om kammaren ville för tillfället låta bli att fatta beslut i denna punkt och i stället återförvisa ärendet till utskottet, så att utskottet finge på nytt upptaga denna motion till omprövning. Skulle andra kammaren så göra, blir naturligtvis följden den, att kammaren också får återremittera de punkter, som stå i sammanhang med den nu föredragna och behandlade punkten.

Jag har med dessa ord, herr förste vice talman, velat motivera det yrkande, som jag nu kommer att göra, och det yrkandet är, att andra kammaren måtte besluta om återremiss till statsutskottet av den nu föredragna punkten.

Herr **Törnkvist** i Karlskrona: Herr talman! Vad beträffar den fråga, som den siste ärade talaren vidrörde och hans yrkande, vill jag säga, att jag har den uppfattningen att en återremiss till utskottet är skäligen ändamålslös av den anledningen, att jag icke tror, att i utskottets behandling av denna fråga någonting blivit vare sig glömt eller åsidosatt utan att utskottet verkligen behandlat själva kärnfrågan nämligen den: skola vi lämna ett klumpanslag och låta Kungl. Maj:t fördela anslagen, eller skola vi gå in för att pröva varje särskilt till riksdagen framställt äskande från de skilda föreningar, som ha anmält sig till riks-

dagen för erhållande av bidrag för sin verksamhet. Detta är själva kärnfrågan. Vill icke riksdagen gå in för utskottets förslag att lämna Kungl. Maj:t en klumpsumma, ja, då föreligga här yrkanden i betänkandet på varje punkt i form av propositionsvis eller motionsvis gjorda framställningar till riksdagen. En återremiss skulle åter förvisso, tror jag, leda till att kammaren fick tillbaka utskottsutlåtandet på denna punkt ungefär lika beskaffat, som det nu föreligger.

Den strid, som här har etablerats mot utskottets förslag, har ju skilda utgångspunkter. Det frapperade mig visserligen — ja, jag kan också säga, att det *icke* frapperade mig — att de två första talarna kommo till samma resultat, nämligen avslag å utskottets hemställan. Det föreligger så till vida skillnad, som väl högermannen herr Holmgren med sitt avslagsyrkande avsåg endast formen, nämligen att lämna Kungl. Maj:t ett klumpanslag, men att han likväl är beredd att yrka bifall till åtminstone några punkter, där det föreligger direkta framställningar om anslag, medan däremot, såvitt jag fattade saken rätt, bolsjeviken herr Flyg är beredd att yrka avslag icke endast på formen utan också på saken.

Var och en vill skapa fred efter sin fason. Herr Flyg anser den kommunistiska propagandan och den kommunistiska utrikespolitiken — ja varför inte också den kommunistiska diktaturbetonade inrikespolitiken? — vara den enda avgörande fredsfaktorn i världen. Herr Holmgren vill, såvitt jag fattade honom rätt, åstadkomma freden — det sades icke uttryckligen, men det ligger väl i sakens natur — genom ett starkt försvar. Man må ju motivera frågan från dessa olika utgångspunkter hur man vill, men man kommer i varje fall till samma punkt till slut och nickar bifall till varandra, d. v. s. avslag å de äskandena, som föreligga. På det sättet förenas ju ytterligheterna, och däri ligger ingenting anmärkningsvärt. Men bilden som rullades upp här är ju icke alldeles främmande. Jag har sedan många år genom vederbörande press följt spektaklet i den tyska riksdagen. Nationalsocialisterna, d. v. s. hitlerianerna och deras bundsförvanter, de tysknationella, finner man jämte kommunisterna så gott som undantagslöst opererande på samma linje emot en humanitär inrikespolitik och en utrikespolitik sådan som har ankarfäste hos mellanpartierna, till vilka räknas socialisterna i det landet. Kommunisterna och de tysknationellas samarbete på detta sätt är många gånger avgörande för ståndpunktstagandet till olika frågor. Detta är ur bilden, som vi ha sett i en liten kliché uppvisas här i dag. Jag frågar herrarna: tro icke herrarna likväl, hur ödesmättade och ödesbestämda ni än äro, tro icke ni, som tro på den egna linjens rätlinighet, ändå, att det ligger en kraft till fred i människornas förbindelser med människorna? Det är tron härpå som är deras lilla svaghet, som äro beredda att giva ett litet anslag till fredsagitationen sådan som den — jag höll nästan på att säga, utan att det ligger något förklenande i uttrycket — vanemässigt bedrives inom våra landamärena. Vårt folk kan behöva en liten motvikt mot dessa förskräckliga skildringar, som dagligdags dyka upp i pressen om den väntade gasdöden och allehanda fruktansvärda dödar. Vårt folk kan behöva en ideell motvikt mot detta i form av en liten predikan om, att vi dock icke äro dömda till sådant, att detta icke är vår lott eller vårt oundvikliga öde, utan att vi kunna påverka människorna, så att de företaga andra handlingar än sådana, som leda till detta fruktansvärda. En sådan motvikt, mina damer och herrar, kan vara av mycket stor betydelse för vårt folks jämvikt i det inre. Jag skall emellertid icke vidare gå in på denna sida av saken.

Jag har för övrigt i över 30 år tillhört den svenska arbetarrörelsen och från mina grönaste år inom den rörelsen minnes jag, huru man tänkte sig att arbetarnas solidaritet skulle sträcka sig över ländernas gränser och bliva en fredsfaktor i världen, stark nog att till slut betvinga kriget och de fientliga anloppen

Ang.
anslag till
upplysnings-
verksamhet för
freden.
(Forts.)

stater mot stater. Jag vill erkänna för denna kammare, att jag icke i dag har rubbats det minsta i denna uppfattning. Men vi ha alla fått lära oss att vänta och att försöka påverka utvecklingen hos varje generation, generation efter generation. Den, som i dag icke är beredd att erkänna, att det nu föreligger en väsentligt bättre utsikt till framtida fred, än det förelåg för 30 år sedan, den har icke själv haft förmåga att följa utvecklingen. Möjligheterna för folken att komma samman och förstå varandra och varandras argumentering är i dag större än den någonsin varit. I den utvecklingen har den europeiska arbetarrörelsen förvisso gjort en insats, som icke tillräckligt högt kan skattas. Jag är icke beredd att lämna den grund, den tro, jag haft, för de kommunistiska fantastierna, att freden endast kan åstadkommas genom att man följer en utrikes- eller inrikespolitik sådan som den kommunistiska internationalen behagar att utstaka.

Detta var om den saken. Det föreligger icke större fara vid ett beslut enligt utskottets hemställan än att erfarenheten om ett eller annat år kan komma att säga oss, att vi få gå tillbaka till den ursprungliga formen för anslagets beviljande till fredspropagandan.

Vi ta inte därmed något nytt steg. På fjärde huvudtiteln ha vi en klumpsumma på 50,000 kronor för den andliga värden inom armén, vilket belopp Kungl. Maj:t fått riksdagens bemyndigande att utdela. Vi hade under fjolåret i denna kammare en diskussion, under vilken gavs uttryck åt missnöje över att Kungl. Maj:t icke skulle ha fördelat detta anslag på ett riktigt sätt. Kungl. Maj:t redogör numera för hur anslaget är fördelat. Där har riksdagen alltså en möjlighet att, visserligen blott i efterhand, tillrättalägga vad riksdagen anser vara oriktigt. Och en sådan kontrollmetod lär också kunna komma att föreligga i fråga om förevarande anslag. Visserligen växla regeringarna. Men den omständigheten, att vi i dag ha en högerregering och jag är socialdemokrat, eller att vi kanske om någon tid ha en frisinnad regering och jag fortfarande är socialdemokrat, behöver icke inverka på min tilltro till att Kungl. Maj:t i fråga om ett sådant anslag som detta skulle vara så objektiv, som överhuvud taget är möjligt för människor att vara det. Någon fara ur den synpunkten synes alltså icke föreligga. Men det synes mig vara lämpligt, att riksdagen i en tid, då gasvinden, gasandan tycks bli mäktig och imponerande och tycks ha fått ett gastkramande grepp över människorna, ger detta anslag såsom en enkel opinionsyttring, som man kanske kan värdera till 25,000 kronor, men som ideellt sett har ett mycket större värde, därför att man därmed ger ett enkelt men förvisso för de många lättförståeligt uttryck åt sin freds-uppfattning, åt sin syn på hur utvecklingen bör gå.

Jag ber därför, herr förste vice talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr andre vice talmannen **Nilsson**: Herr förste vice talman! Jag har förut instämt i det anförande, som hölls av herr Holmgren, men jag ber likväl att få yttra några ord. Den föregående ärade talaren sade nämligen, att om kammaren går in för det beslut, som utskottet här förordar, så har inte därmed inaugurerats någon ny princip. Jo, det är enligt min mening just det riksdagen gjort. Man kan ha anledning överväga, huruvida det bör givas anslag till sådana föreningar för fredspropagandan, som redan finnas. Det kan ju i och för sig vara en diskutabel sak. Men att man därutöver skall ställa anslag till förfogande för föreningar, som ännu icke kommit till, det är enligt min mening någonting alldeles nytt. Även om de nuvarande freds-föreningarna i vårt land skulle få de anslag de begärt för sin propaganda, så skulle ändå inte det belopp, som nu ifrågasättes, kunna av dem konsumeras. Jag kan därför inte förstå annat än att det är något väsentligt nytt, att riks-

dagen därutöver skulle hålla medel i beredskap åt föreningar, som möjligen bildas någon gång i framtiden.

Vad sedan själva saken beträffar, då det är fråga om att driva propaganda för freden, så kan man ha anledning fråga sig: är då inte svenska folket ett fredsälskande folk? Finns det några trakter i vårt land, där folket visat krigiska tendenser? Jag tror inte att detta kan ådagaläggas. Ty, såsom för övrigt redan förut i dag har antytts, är det väl så, att det finns intet folk, som så klart och tydligt har demonstrerat sin fredsvilja, som det svenska folket har gjort. Att då bevilja anslag för att ytterligare tala om att fred är bättre än krig, förefaller mig att vara en överloppsgärning. Det är ju alldeles uppenbart, att vi allesamman sätta synnerligt värde på att få leva i fred inom våra landamären. Även då omständigheterna varit sådana, att de väl kunnat inbjuda till att gå med i fejd, har svenska folket enhälligt ställt sig emot någonting sådant och enhälligt varit av den meningen, att framför allt måste freden bevaras. Under sådana förhållanden tycker jag, att det icke är påkallat att bevilja högre anslag, än det som förut åtgått för ändamålet. Jag vill erinra om att det var ett så betydande belopp som 100,000 kronor motionären ursprungligen begärde, men som sedermera nedprutats till 25,000 kronor.

Det har uttalats den uppfattningen, att vår lilla nation skulle kunna genom fredspropaganda utträtta något viktigt i fråga om att påverka de stora nationerna. Jag tror, att vi ha mycket liten utsikt till framgång i det avseendet. För övrigt är det väl så, att skall där kunna göras något för freds-saken, så är det väl de ledande inom nationerna som skola påverkas, och detta sker ju i Nationernas förbund, till vilket även vi lämna anslag. Det är på det sättet, enligt min mening, som fredsarbetet i det stora hela bäst gagnas. Ja, jag har således den uppfattningen, att på den av utskottet anvisade vägen intet kan vinnas. Rent principiellt kan jag för övrigt icke finna det vara riktigt att, såsom utskottet ifrågasätter, överlämna åt regeringen att utan riksdagens hörande disponera över ett sådant anslag som detta.

Det är alla dessa omständigheter tillsammans som gjort, att jag för min del anslutit mig till den reservation, som avgivits av herr Widell m. fl., till vilken jag, herr förste vice talman, sålunda ber att få yrka bifall.

Häruti instämde herrar *Magnusson* i Tumhult, *Persson* i Fritorp, *Jönsson* i Boa och *Petersson* i Lerbäcksbyn.

Herr Strindlund: Herr förste vice talman! Jag bestrider, att man av det yttrande, som reservanterna här föreslagit såsom utskottets, kan utläsa, att reservanterna icke skulle vara fredsvänner. För övrigt bestrider jag även, att man ur detsamma kan utläsa, att reservanterna överhuvud tagit någon ståndpunkt till fredsarbetet. Vad reservanterna här sagt är, att man inte vill vara med om att frångå det hittillsvarande förfaringssättet vid fördelningen av de medel, som anses böra anslås till fredsarbetet. Detta är kärnan i reservanternas ståndpunkt. Och fråga är väl, om inte ett frångående av tillämpade förfaringssätt är huvudsak för dem, som stå för utskottets utlåtande. Det tycks i varje fall inte vara beloppet, som för dem varit huvudsaken. Motionären har nämligen ursprungligen begärt ett anslag av 100,000 kronor att ställas till Kungl. Maj:ts förfogande för ifrågavarande ändamål. Han har sedan själv varit med på avdelningen i statsutskottet och där gått med på att reducera beloppet till hälften eller 50,000 kronor, sedan han inom utskottet varit med bland dem som förenat sig om att föreslå ett anslag å 25,000 kronor. Jag anser, att andra kammaren bör slå vakt om principen, att själv få pröva dylika äskanden från fall till fall. Det är därför jag förenat mig med re-

Ang.
anslag till
upplysnings-
verksamhet för
freden.
(Forts.)

Ang.
anslag till
upplysnings-
verksamhet för
freden.
(Forts.)

servanterna, det är därför jag vidblir denna uppfattning, och det är därför jag yrkar bifall till reservationen.

Herr Bengtsson i Norup: Herr talman! Jag har ju direkt blivit uppfordrad att uppträda i denna debatt. Jag vill då genast säga herr Holmgren, att jag inte bara med den ena foten står på jorden utan med båda. Det är därför jag i detta fall liksom i andra vill se på samhällsproblemen med nykter blick och inte hänge mig åt utflykter vare sig i den ena eller andra riktningen.

Det bör här sägas ifrån, att det inte är så värst många år sedan — vilket de äldre i kammaren väl minnas — ett visst parti, en viss riktning, som lika starkt riktade sig mot Nationernas förbunds tillkomst som nu mot fredsrörelsen i vårt land. Det var därför intressant att höra, att herr andre vice talmannen nu så varmt rekommenderade anslag till detta förbund, ehuru han ju ansåg, att vi borde nöja oss med detta. Jag är nu inte så säker på det. Jag skall villigt skriva under på att vårt folk är ett fredsälskande folk. Om man vill gå, såsom man brukar säga, från Ystad till Haparanda, så tror jag inte man skall få mer än ett svar på frågan, huruvida folket vill krig eller fred. I så måtto ger jag den ärade talaren rätt. Men jag är inte alldeles viss på att därför varje strävan i upplysningsväg för fredssaken är onödig eller, som många rent av påstå, onyttig. Utan det kan hända, att man bör för kommande tider försöka få den riktningen rotfästad i vårt folk, att vi vilja fred och värna om freden. Jag kan därför inte förstå, varför herr Holmgren skall taga till storsläggan för att slå ihjäl detta lilla anslag med att tala om försvarsolust och om avrustning i samband med denna motion. Jag tycker, att han skulle kunna vänta med ett sådant yttrande till ett annat tillfälle, då det kunde passa bättre än här. Han säger vidare, att det är något enastående, att man ställer ett anslag till Kungl. Maj:ts förfogande. Det var märkvärdigt! Det är i själva verket inte så långt emellan vi ställa anslag till Kungl. Maj:ts förfogande. Ty Kungl. Maj:t har givetvis större möjlighet att vederbörligen granska behoven och förhållandena, och man kan icke ha alldeles samma tillit till den bevisföring, som motionsvis kan presteras. Jag menar, att då det gäller dessa fredsföreningar, så skadar det icke att även de undergå en sådan prövning. Det skall inte alls skada fredssaken eller förtroendet för fredsföreningarna, att Kungl. Maj:t får tillfälle att infordra redogörelser för verksamheten och för vad som gjorts.

När det t. ex. säges, att fredsföreningarna gå in för en agitation för värnpliktsvägran, så vill jag uttala, att där kan jag icke vara med. Gå de in för att söka motarbeta vårt folks berättigade försvarsvilja, så kan jag inte vara med. Men jag bestrider bestämt, att man måste vara vän av full avrustning för att vara vän av fredsrörelsen. Man kan samtidigt vara försvarsvän och fredsvän. Jag anser, att man inte bara inom vårt folk utan inom andra nationer också måste söka få till stånd rörelser, som inrikta sin verksamhet mot dessa fruktansvärda händelser, som, enligt vad vi nu från auktoritativt håll få höra, ett kommande krig skulle föra med sig. Skulle det vara någon människa i detta land, som skulle vilja motsätta sig en sådan rörelse? Jag skulle betvivla, att så är förhållandet. Om inte förr, så när detta nya världskrig utbryter, kommer man kanske att förstå, att det skulle varit önskligt, att inom alla folk funnits mera av fredsvilja och fredstankar. Och i detta fall anser jag, att man är inne på rätt väg, när man med sin upplysningsverksamhet vänder sig inte bara till vårt folk utan även till andra, ty det är att märka, att det finns föreningar i Sverige, som bedriva sin verksamhet även internationellt.

När man, såsom sker i vissa tidningsorgan, försöker nedhåna en sådan rörelse som fredsrörelsen, så må vi betänka, vilka män som stå bakom densamma. Jag behöver inte nämna några namn. De som följa med dagspressen känna

dem. Jag erinrar om att en Konungens troman i Malmö nyligen deltagit i en internationell kongress i denna riktning. Då borde man inte försöka med kvickheter och hån misstänkliggöra en rörelse med så gott syfte och så god mening med sin verksamhet.

Jag skulle vilja tillägga, att det betyder väl ändå åtskilligt för fredsrörelsen i vårt land, att t. o. m. framstående officerare deltaga i denna rörelse. Det gäller, såsom någon av dessa sagt i ett föredrag, i våra dagar: Vi måste förklara krig mot själva kriget.

Den svenska nationen har inom sig haft en man, som gjort mer än de flesta när det gäller ekonomiskt och kulturellt framåtskridande. Denne man, Alfred Nobel, har ju i sitt testamente, i Nobelstiftelsen, lämnat plats även för ett fredspris. Jag tycker, att det då skulle vara ovärdigt svenska riksdagen att motsätta sig detta lilla anslag till fredsrörelsens befrämjande.

Jag skulle till sist vilja säga ytterligare några ord till herr Holmgren. Han säger, att detta är en principfråga. Nej, herr Holmgren, det är en ekonomisk fråga, som här behandlas. Men även om det gäller att intaga en principiell ställning till saken, så vill jag säga, att det vore önskligt, att vi allt mer komma över på fredssidan. Då emellertid ett belopp av icke mindre än 100,000 kronor begärdes för denna rörelse, så ansåg jag för närvarande denna summa — och även ett belopp av 50,000 kronor — vara för stor, och det var därför jag tillät mig i utskottet föreslå, att anslaget skulle sättas till 25,000 kronor, vilket ju även vunnit statsutskottets majoritets bifall. Det är väl möjligheten att därmed få anslaget bifallet, som så smärtar herr Holmgren, att han inte kan låta bli att ge en pik åt den som vågat komma fram med förslaget om ett så litet anslag som 25,000 kronor.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Herr Flyg: Herr talman! Jag ber att först få fästa uppmärksamheten vid en sats i herr Törnkvists anförande, den där han säger, att den som i dag icke vill erkänna, att det föreligger större utsikter till fred än tidigare, har icke följt med utvecklingen. Fullt medveten om risken att alltså falla under domen att icke ha följt med utvecklingen, vill jag bestrida herr Törnkvists påstående i denna sats. Jag vill säga, att detta uttalande verkligen är karaktéristiskt för utskottets yrkande och för hela denna frågas behandling i utskottet. Ty man måste givetvis taga denna sats på allvar. Och då framgår, att utskottets föredragande i denna fråga icke känner till de synnerligen svåra motsättningar, som i närvarande stund bestå i världspolitiskt avseende. Jag har tidigare i denna kammare pekat på detta problem. Jag nödgas i dag återigen rikta uppmärksamheten därpå. Det är de även i den ledande borgerliga pressen här i landet uppmärksammade och påtalade mycket stora motsättningsarna emellan å ena sidan Amerika och å andra sidan England, den kamp som emellan dessa makter pågår, vilken tar sig uttryck i ständigt stegrade rustningar, och den motsättning som dessutom består mellan England och Frankrike såsom ledande makter å ena sidan och å andra sidan Sovjetunionen. Finns det någon människa i denna kammare, som på allvar vill förneka, att detta är faktiska, ofrånkomliga förhållanden? Men utskottets föredragande säger, att den som påstår, att vi inte i dag äro närmare freden än någonsin tillförne, har inte följt med utvecklingen. Jag tror, att vi kunna ändra adressen, herr Törnkvist, och rikta den till den föredragande mannen i statsutskottet.

Herr Törnkvist säger vidare, att han i 30 år varit med i arbetarrörelsen, och han talar om den anda och den stora medvetenhet, som för 30 år sedan fanns. att arbetarklassen skulle kunna genom sin internationella sammanhållning förhindra kriget. Ja, jag har verkligen av en händelse här i min hand några

Ang.
anslag till
upplysnings-
verksamhet för
freden.
(Forts.)

små uttalanden just från denna tid för 30 år sedan. Vad säger man då i dessa uttalanden? Jo, det heter på följande sätt. Några år tidigare, vid kongressen i Paris 1889, sades det i ett uttalande: »Kongressen uttalar vidare, att kriget, som är en naturnödvändig produkt av de bestående ekonomiska förhållandena, icke kan definitivt försvinna annat än genom själva det kapitalistiska samhällets försvinnande, arbetets frigörelse och socialismens internationella triumf.»

Gå vi några år vidare fram, komma vi till den tidpunkt, då herr Törnkvists bana i arbetarrörelsen började. Vad sades det då? Jo, vid Brysselkongressen 1891 antogs en resolution, i vilken socialismen utpekades som den enda fredsvägen, det enda medlet att avvärja ett världskrig. Vid kongressen i Stuttgart 1907 ägnades frågan om socialdemokratiens ställning till krigen en ingående diskussion. »Kriget tillhör kapitalismens väsen», heter det. »och komma ej att upphöra förrän det kapitalistiska systemet upphört.» Jag har tagit dessa citat ur en tidskrift som heter »Tiden», vilken säkert inte är okänd för kammarens socialdemokrater.

Herr Törnkvist anförde vidare en sats, som är illustrativ för det verklig-hetsfrämmande sätt, varpå utskottet behandlat denna sak. Tror ni inte — sade han — att det ligger en kraft till fred i människas förbindelse med människa. — Det är vackert, förtjusande vackert, herr Törnkvist, men vi glömma bort någonting, som jag förmodar man inte alldeles lämnat på socialdemokratiskt håll, någonting som heter klasskampen. Om vi icke glömma bort den, förstå vi, att vi kunna inte resonera på detta sätt.

I detta sammanhang vill jag erinra herr Törnkvist — för den händelse han avser, att »människas förbindelse med människa» skulle kunna förkroppsligas av den socialdemokratiska internationalen — om år 1914, som vi inte glömt ännu. Jag ber att få erinra om de socialdemokratiska ledarnas flammande tal i Berlin före krigets utbrott och de resolutioner de då gingo in för. Jag ber också att få erinra om den motsatta ställning, de intogo, när kriget var ett faktum. Det är socialdemokratiens »människas förbindelse med människa» i verkligheten.

Men om vi med »människas förbindelse med människa» mena arbetarklas-sens internationella samhörighet och internationella solidaritet, då förstå vi satsen härovan som ett verksamt medel för att förhindra krig. då förstå vi, att i det moment arbetarklassen har makt, är kriget en omöjlighet. Så länge vi icke se saken på det sättet utan befinna oss inom den nuvarande samhällsordningens ram, så länge vi befinna oss i ett land med en mycket stark kapitalexport, som binder landets politik sam-man just med stormakternas intressen och med deras politik, befinna oss i ett land, där vi ha någonting, som heter Kreugerkoncernen, så länge — betänk det, mina herrar, och speciellt herr Törnkvist — är det bara en vacker fras. när vi tala om »människas förbindelse med människa», såsom ett medel att förhindra krig.

Samtidigt vill jag säga herr Holmgren, som talade om att vi skola för-lägga vår fredspropaganda bland stormakterna, att jag förstår honom så väl. Med hänsyn till herr Holmgrens yrke är det önskemålet fullt förståeligt. Jag vill dock säga att just med hänsyn till vad jag här nyss talade om. Kreugerkoncernen och dess politik ute i de olika länderna och dessutom den starka kapitalexporten, skola vi inte längre gå och inbilla oss, vare sig herr Holm-gren eller de pacifistiska organisationer det här gäller, att man kommer till en avrustning här i landet å ena sidan genom att förlägga fredspropagandan ute i de stora länderna och å andra sidan genom att blott inbilla folk, att bara vi avskaffa svenska armén, freden är självskriven. Vi skola förstå, att vi i det fallet icke äro så »självständiga», som herrarna verkligen vilja påstå

vid olika tillfällen, utan att det är mycket starka krafter ute i världen, även representerade här hemma, som i det fallet ha mera att säga till om, kanske mer till och med än denna kammare, när vi komma så långt.

Jag ber sedan att få återgå till herr Törnkvist. Han påstod, att jag skulle anse, att den kommunistiska propagandan och den kommunistiska diktaturen innebära den enda möjligheten till fred. Ja, jag vill erkänna, att för dagen ser jag faktiskt ingen annan antimilitär verksamhet eller fredsverksamhet, som tar på frågan på det sätt och med det allvar, som den förtjänar. Jag vet dessutom inte heller något annat medel för krigets slutliga likviderande och dess slutliga upphörande än just arbetarklassens sammanhållning internationellt och dess upprättande av sin, det arbetande folkets, massans diktatur i de olika länderna. I det moment detta skett är kriget en omöjlighet. Det är den väg, efter vilken vi arbeta. Med de orden tror jag mig ha bemött den argumentering, som har riktats särskilt mot mig.

Jag vill nu till sist säga ytterligare några ord om den verksamhet, som bedrivs ifrån exempelvis Svenska freds- och skiljedomsföreningen. Jag har lyssnat till en del av dess talares anföranden och dessutom försökt bilda mig en uppfattning om den verksamhet, denna organisation under den sista tiden särskilt energiskt bedrivit. Jag måste säga, just med hänsyn till att krigsfaran verkligen är akut, att det duger inte bara med att man blott går ut och inbillar folk, inbillar massan, att man skall kunna förhindra kriget enbart genom att man vill fred. Vill man verkligen här bedriva en allvarlig verksamhet, något som jag är övertygad om — det säger jag ännu en gång — att många av dessa organisationers medlemmar vilja, ja, då måste man lära sig se denna fråga i vitögat, se den så allvarlig som den är och förstå, att det går inte med att med vackra tal, vackra fraser förhindra kriget.

Vad det här gäller är att förstå att, om man vill förhindra kriget, detta endast går på det sättet att man upplyser massorna, folkets breda lager om det verkliga allvaret i krigsfaran, om det läge som föreligger samt också om dessa människors plikt som soldater i det ögonblick de mobiliseras, i det ögonblick de få vapen i hand. Endast därigenom att detta krig mellan nationerna förvandlas till ett krig mot dem, som giva ut parollen till kriget, kan man, mina herrar, förhindra kriget. Alla försök att på annat sätt komma till rätta med denna fråga är ingenting annat än fraser och dimbildningar.

Herr Engberg: Herr förste vice talman! Jag hade egentligen inte tänkt deltaga i denna debatt, men den Flyg-uppvisning, som det bolsjevikiska partiet i denna fråga föranstaltat med den siste ärade talaren såsom huvudfigur, har gjort, att jag nödgas säga ett par ord.

Det var en ärad talare, som fann anmärkningsvärt, att det bolsjevikiska partiet och högerpartiet i kammaren kommit att gå sida vid sida i denna fråga. För min del, herr förste vice talman, finner jag det ingalunda anmärkningsvärt, alldeles tvärtom. Vi stå inför en successiv fullbordan av en utveckling, som sedan lång tid tillbaka pågått, en utveckling, där det bolsjevikiska partiet i de frågor, som gälla krig och fred, helt öppet och bestämt göra sina deklARATIONER på högerns gamla och kända, om också inte välkända, linjer. Det är sådant, som kanske kan föranleda erinran om att herr Flyg i denna kammare uppträder med klara och bestämda direktiv. Jag skall nämligen be att med kammarens protokoll få införliva ett aktstycke, nyttigt till kommande diskussioner att falla tillbaka på, ett aktstycke, som innehåller orden från högsta ort, huru herrar bolsjeviker i olika parlament hava att taga ställning till avrustningsfrågan. Aktstycket är undertecknat av en auktoritativ man, som hette Lenin. Det heter: »Avrustningens idé har uppenbarligen framsprungit ur de särskilda, undantagsvis lugna livsvillkor, som utmärka enstaka småstater.

Ang.
anslag till
upplysnings-
verksamhet för
freden.
(Forts.)

Ansly-
anslag till
upplysnings-
verksamhet för
freden.
(Forts.)

vilka länge stodo på sidan om krigets blodiga väg och hoppas att även allt framgent kunna få stå på sidan om densamma. För att övertyga sig härom behöver man bara sätta sig in i argumentationen från de norska anhängarna av avrustningsfrågan: 'Vi äro ett litet land, vi ha en liten här, vi kunna ingenting utträtta mot stormakterna. Vi vilja också allt framgent få vara i fred i vår kråkvinkel, driva vår kråkvinkelspolitik och kräva avrustning, obligatorisk skiljedom, ständig neutralitet o. s. v.' Småstaternas futtiga strävan att hålla sig på sidan, den småborgerliga önskan att stå fjärran från världshistoriens stora drabbningar och att utnyttja sin relativa monopolställning till att framhärda i en förbenad passivitet — detta är rent objektivt det läge, som åt avrustningsidén kan trygga en viss framgång och en viss utbredning i några småstater. Det säger sig självt, att denna strävan är reaktionär och vilar endast på illusioner, eftersom ju imperialismen drar in även småstaterna på ett eller annat sätt i världsekonomiens och världspolitikens virvel. Objektivt sett motsvarar avrustningskravet den opportunistiska, trängt nationella och genom en småstats synkrets inskränkta linjen inom arbetarrörelsen. Objektivt sett är avrustningskravet det nationellaste, det specifikt nationella programmet för småstaterna och duger absolut icke som ett internationellt program för den internationella socialismen.»

Ja, herr förste vice talman, detta dokument är värtaligt nog. Det säger oss, att varhelst en bolsjevik uppträder i dessa frågor, så är det hans enklaste plikt att gå till attack mot avrustningsidén som en kråkvinkelsidé, en småborgerlig och inskränkt idé. Skjut därför inte, mina herrar, på pianisten, han gör så gott han kan även i dagens debatt.

Vi stå nu inför skådespelet att se herr Holmgren och herr Flyg sida vid sida bekämpande detta krav. Det bringar i erinran en dråplig syn, som man hade för några år sedan, när i det tyska bolsjevikpartiets organ »Die rote Fahne» på första sidan framträdde en högst sällsam medarbetare, den från kaiserpolitikens dagar komprometterade greve Reventlow, med ett allvarligt förslag till bolsjevikerna om ett samarbete mellan dem och den yttersta högern. Han anförde vissa skäl, som enligt hans mening voro avgörande för ett sådant samarbetes etablerande. För det första, sade han, vilja herrarna liksom vi en diktatur; vi vilja, att den skall vara vit, herrarna, att den skall vara röd, men låt oss inte tvista om färgen utan låt oss hålla oss till saken! För det andra äro vi båda fiender till den demokratiska republiken; här ha vi också en beröringspunkt. För det tredje önska vi båda krigets återuppstående vid Rhen. — När man bevittnar sådant i stor stil, får man kanske inte vara så förvånad över att i miniatyr få skådespelet upprepat i svenska riksdagens andra kammare.

Jag vill kort och gott med avseende å bolsjevikernas inställning till denna sak säga: Gå ut, mina herrar, i landet, fortsätt där att för Sveriges folk predika, att avrustningsidén, att fredens idé, att pacifismen är en reaktionär, småborgerlig och skadlig idé, och jag tror, att vi med varm hand kunna önska er lycka i fortsättningen. Ty det finns verkligen i hela vår nations betraktelsesätt något, som svär mot denna åskådning, och som gör, att den i anständighetens namn måste reagera, när yttersta högern och bolsjevismen — jag använder avsiktligt icke uttrycket yttersta vänstern, herr Flyg, ty herrarna ha inte med vänster att skaffa — finna varandra i dessa frågor.

Jag vill säga också beträffande denna sak, som föreligger, att det förefaller mig som kammarens diskussion gått väsentligt på sidan om statsutskottets hemställan. Se vi på denna, så finna vi, att det gäller anslag för upplysningsverksamhet rörande fredssaken. Utskottet har enligt min tanke förfarit klokt, när det i punkt 15 under en hatt sammanslagit frågor, som också senare tagas upp under punkterna 16, 17 och 18, och ger ett gemensamt anslag. Nu bör

det vara bekvämare för Kungl. Maj:t att, i den mån det uppstår nya och med varandra på området rivaliserande föreningar, ha ett klumpanslag att tillgå än att behöva gå fram med en hemställan till riksdagen, som på sätt och vis inför offentligheten graderar dem i fråga om deras värdighet att erhålla anslag.

Jag fäster mig också vid uttrycket »upplysning». Herr Holmgren lade sitt anförande på det sättet, att både jag och, jag är säker därpå, hela kammaren fick den uppfattningen, att det icke var fråga om upplysningsverksamhet, utan om rent negativ agitationsverksamhet. Jag erinrar om att det under punkt 19 gäller en fråga, där Kungl. Maj:t hemställt om ett anslag för stipendier till studerande vid våra universitet, vilka nere i Genève vilja inhämta upplysningar angående Nationernas förbunds verksamhet. Det är gott och väl, att dessa stipendiater sätts i tillfälle att göra dessa studier, men det viktigaste är, att dylika studiers resultat tillgängliggöras för den svenska allmänheten och att den information dessa få också kan föras vidare ut bland intresserade människor. Men skall det ske, måste vi ha organiserat upplysningsarbete på detta område. När därför föreningar, som arbeta för att sprida kännedom om Nationernas förbund, sprida kännedom om fredssakens nuvarande läge och olika organisationer ute i världen, bedriva sådant arbete, finner jag det för min del vara mycket rimligt, att de komma i åtnjutande av ett anslag. Det är ju dock ett ganska blygsamt anslag det gäller. Vi ge anslag för den frivilliga landstormsrörelsen — ett kapitel, som jag redan nu ber att få signalera, att jag skall återkomma till, då det kommer före en gång — och den är en halvfascistisk rörelse i detta land. Vi skola väl då kunna vara med om anslag också efter dessa linjer, där man uttryckligen stryker under, att man önskar framgång för upplysningsarbetet för fredens sak.

Jag får därför, herr förste vice talman, yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Västberg: Herr talman! Då jag på förevarande punkt kommer att förena mig med reservanterna och yrka avslag på statsutskottets förslag, och då det skulle verka egendomligt av en pacifist som undertecknad att blankt rösta utan att närmare motivera den intagna ståndpunkten, känner jag ett starkt behov att säga några ord i denna fråga.

Jag anser, att de skäl, reservanterna anført för sin ståndpunkt, äro både formellt och sakligt alldeles oklanderliga. Därtill har jag mina personliga skäl, som jag också anser vara av den valör, att jag kan motivera ett avslagsyrkande på denna punkt.

De skäl, som jag har, äro icke av ekonomisk innebörd, därför att när statsmakterna kunna anslå 134 miljoner kronor per år för upprätthållande av militära anstalter och dessutom $\frac{1}{2}$ miljon kronor för det frivilliga skytteväsendet, böra icke statsmakterna på något sätt hesitera för att anslå 100,000 eller en halv miljon kronor för ett effektivt fredsarbete inom vårt land. Men om man närmare något granskar både motionerna och den motivering, som ligger till grund för statsutskottets förslag, måste man ändå medge, att det föreligger en synnerligen stor oformlighet på de flesta punkter. Jag måste först och främst bekänna, att jag ej har det ringaste förtroende för, att Kungl. Maj:t, vare sig den nuvarande högerregeringen sitter eller det eventuellt kommer en regering av någon annan kulör, skulle på ett objektivt sätt kunna fördela det anslag, som ställts till Kungl. Maj:ts förfogande, för bedrivande av ett verkligt fredsarbete inom vårt land. Jag måste även ställa den frågan: vad är det för sorts fredsarbete, som Kungl. Maj:t skall anse vara förtjänt av uppmuntran? Efter vilka principer skall man fördela ett sådant klumpanslag från riksdagens sida? Det finnes ingenting, som anger en enda riktlinje. Och skall riksdagen gå in för sådana

*Ang.
anslag till
upplysnings-
verksamhet för
freden.
(Ports.)*

*Ang.
anslag till
upplysnings-
verksamhet för
freden.
(Forts.)*

principer i sitt anslagsbeviljande, att den utan vidare ställer pengar till Kungl. Maj:ts förfogande utan att angiva, efter vilka linjer, på vilket sätt anslaget skall utanordnas, då måste man medge, att vi äro inne på synnerligen betänkliga vägar. Jag tror ej, att de svenska statsmakterna, som skola representera skattebetalarnas intressen, kunna vara med om en så oformlig anslagspolitik, att det uppenbara godtycket, den rena tillfälligheten skall bli bestämmande för utanordnandet av sådana bidrag.

Om jag nu tänker på statsmakternas inställning till fredssaken eller till försvarsväsendet, så ha både regering och riksdag principiellt gått in för upprätthållandet av det militära försvaret. De äro sålunda icke pacifistiskt inställda. Man är ej motståndare till militärväsendet överhuvud taget, till att med militära medel försvara sitt lands frihet och oberoende mot en eventuell angripare, utan man vill med alla till buds stående medel försöka hävda sitt lands försvarsvilja även med den rent militära apparaten. Det är ändå ologiskt att tänka sig, att samma Kungl. Maj:t, att samma riksdag skall bevilja medel för en propaganda, som är och måste vara helt pacifistiskt inställd, exempelvis att understödja Svenska freds- och skiljedomsföreningen, i den mån som den måste bedriva en propaganda, som står i direkt strid med den politik, med de principer, som företrädas av statsmakterna. Jag kan ej inse, att det är logiskt och konsekvent från riksdagens sida att gå in för en dylik politik, lika litet som jag skulle förstå Sveriges riksdag och regering, att, om de ginge in för avrustning i vårt land och anslöto sig till pacifismens idé, man samtidigt anslog medel för militär propaganda eller någon form av frivilligt försvarsväsende.

Jag måste nu se den här frågan från pacifistisk synpunkt, därför att här föreligger en avgjord risk för den svenska pacifistiska rörelsen, att den för några luttiga småslantar, för ett anslag på 3, 15, 25 tusen kronor skall bli strypt i hela sin verksamhet av statsmakterna, av Kungl. Maj:t. Det är påtagligt, att exempelvis Svenska freds- och skiljedomsföreningen ej kan med gott samvete, med öppen blick för konsekvenserna, taga emot ett anslag och använda det så, att den skulle bedriva en propaganda, som direkt strider mot vad de svenska statsmakterna gått in för. Följaktligen skulle Svenska freds- och skiljedomsföreningen och även liknande andra organisationer, som mottoge anslag, bedriva en propaganda, som ansluter sig till vad majoriteten av svenska folket anser vara riktigt och ändamålsenligt, icke så att man skulle utnyttja anslaget på ett sätt, som står i direkt strid mot vad svenska folket i val verkligen anslutit sig till. Om man nu tänker sig, att man sålunda står i valet mellan att avstå från anslag eller att Kungl. Maj:t skall pröva villkoren för anslagets användande — och jag antar att Kungl. Maj:t i senare fallet också måste göra sådana restriktioner angående utanordnandet av detsamma, att det icke får stå i strid med den politik, som de svenska statsmakterna gått in för — synes det mig mycket rimligt och riktigt, att den svenska freds- och skiljedomsrörelsen avstår från ett sådant anslag.

Nu kan man fråga sig, om man icke kan finna någon annan form för detta anslags utgående, än statsutskottet här föreslagit. Jag tycker, att det finnes ett organ, som redan nu åtnjuter anslag från statsmakterna och på visst sätt är auktoriserad av dem, som har alla förutsättningar att kunna använda detta anslag och använda det på ett fullkomligt lojalt och objektivt sätt, och det är Svenska föreningen för Nationernas förbund. Svenska föreningen för Nationernas förbund kan bedriva en rent objektiv upplysningsverksamhet, som herr Engberg alldeles nyss förutsatte att anslaget skulle användas till. Nationernas förbund, vad är det, vad syftar det till, vad har det för slags planer, vad är det för motsättningar däriinom, hur arbetar det? Man kunde kartlägga hela detta väldiga område och få bort en massa av missuppfattningar, som nu råda bland stora medborgarlager på grund av att man saknar ett lättillgängligt, billigt och objektivt material. Vi, som ha möjlighet att följa Nationernas för-

bunds verksamhet genom de stenografiska referat, som utsändas från förhandlingarna, vi veta ändå, att den stora massan av människor, icke minst de, som äro anställda i fredsarbetet, sakna detta material. Och det skulle vara betydligt lyckosammare och mera värdefullt, om de aktiva fredsarbetarna kunde få ett dylikt klarläggande material till sitt förfogande för så billigt pris och på så rimliga villkor som möjligt. Därigenom skulle man ej endast få kännedom om Nationernas förbunds officiella ståndpunkt till nedrustningen och fredsarbetet, utan ock få hela sovjets avrustningsförslag. Följaktligen skulle bolsjevikerna ha lika stort intresse av att understödja en sådan verksamhet som någonsin högerbetonade militarister, därför att man då finge fram ett material och kunde framställa det för medborgarna, så att de finge bilda sig en egen uppfattning om svårigheterna och motsättningarna, få ett vidare perspektiv på föreliggande fråga, varigenom man lämnade dem större möjlighet att själva bedöma och taga ståndpunkt i dessa. Det vore mera värdigt riksdagen att ställa detta material billigt och bekvämt till svenska folkets förfogande, oberoende av politisk färg och politisk inriktning.

Jag ber för min del att få yrka avslag på femtonde punkten. Jag tänker sedan i stället under punkt 16, som rör herr Lindhagens motion, framställa yrkande, att det anvisas äskat belopp för understöd till Svenska föreningen för Nationernas förbund.

Jag vill även säga ett par ord till herr Flyg, ehuru det kan vara tämligen överflödigt. Jag menar, att herr Flygs tes om ett antingen — eller ej kan tillämpas ute i livet. Den innebär en felsyn, ett kortsynt perspektiv, en stor överklighet. Hela det internationella fredsarbetet är ju egentligen icke något, som sker från det ena ögonblicket till det andra, utan det är en långvarig process liksom skapandet av en mera ändamålsenlig politisk och ekonomisk ordning. Man stampar icke fram en ny ekonomisk ordning i ett land, och därför är den revolutionära taktiken en felsyn. Man ser problemen på för kort sikt. Det var därför, som Karl Marx tog miste, när han sade, att världsrevolutionen förelåg på 1850-talet. Det var därför, som Lenin tog fel, när han drömde om att man på ett stort ryskt initiativ skulle sätta världsrevolutionen igång och skapa en diktatur och få en socialistisk ordning. Vi människor få nöja oss med att bygga från grunden sakta, metodiskt och successivt, och därför tror jag icke, att bolsjevismen kan lyckas erövrta makten i samhället men väl att den innebär möjligheter till sabotage och ödeläggelse av icke endast kapitalistisk ordning utan även varje annat samhälle, som vill skapa fred, trygghet, rättvisa, och framför allt utgör den ett verkligt krigshot mot hela det europeiska statssystemet, varför den måste få alla fredsälskande folk och människor till fiende.

Herr Andersson i Stockholm: Herr förste vice talman! Då jag tillåtit mig begära ordet i denna debatt, är det närmast med anledning av några uttalanden, som här fällts. Här ha män av olika politiska färger varit uppe och deklarerat sig som fredsvänner. Herr Holmgren i Karlskrona har förklarat sig vara fredsvän, och den jag saknar, och som man möjligen skulle ha väntat få höra här som en komplettering, för att skalan skulle vara fullständig, är herr Järte, som väl också här borde kliva upp och säga sig vara vän av freden.

Herr Holmgren talade i sitt anförande om, att man icke här borde ge anslag till sammanslutningar, som propagera för avskaffandet av vårt försvar. Ja, det där talet om vårt försvar från herr Holmgrens sida har jag ju en viss möjlighet att förstå, då jag i min dagliga verksamhet varit i tillfälle att orientera mig med deras tänkesätt, som äro sysselsatta i och ha sin utkomst inom det speciella område, där herr Holmgren är sysselsatt. Jag tror emellertid, när man skall tala om försvaret över huvud, att man har anledning

Ang.
anslag till
upplysnings-
verksamhet för
freden.
(Forts.)

Ang.
anslag till
upplysnings-
verksamhet för
freden.
(Forts.)

att tala om det med en utgångspunkt, som kan vara frigjord från vissa förbindelser, som herr Holmgren och med honom jämställda ha med det s. k. försvaret, med en sådan utgångspunkt, som vi icke kunna begära, att herr Holmgren kan använda sig av. Då skulle man komma till ett mera objektivt bedömande av denna fråga.

Herr Törnkvist förklarade, att han icke förvånade sig över, att det från det kommunistiska partiets sida ställts ett slutligt yrkande överensstämmande med det, som herr Holmgren fört fram, nämligen avslag på statsutskottets hemställan. Jag må säga, att det förefaller lustigt, när icke herr Holmgren har sådan tilltro till den nuvarande regeringen, att ens han tror, att den skulle fördela anslaget så, att det skulle överensstämma med herr Holmgrens intressen.

Herr Törnkvist har emellertid hamnat på samma linje som regeringen på det sättet, att herr Törnkvist hyser sådan tilltro till regeringens objektivitet, att han är förvissad om, att anslaget skall fördelas på sådant sätt, att det skall gagna ett »fredsändamål», som visst herr Törnkvist uttryckte sig. Jag måste säga, att om vi kommit till den ståndpunkt i frågan, att vi yrka avslag, så är det ingalunda med herr Holmgrens utgångspunkt, utan därför, att vi äro förvissade om, att de sammanslutningar, som skulle komma i åtnjutande av anslag, icke verka för freden över huvud, i varje fall ej positivt, icke göra några sådana ansatser, som vi anse nödvändiga för att syftet skall nås. Ty vi gå ut från, att sådana organisationer, som verka för avskaffandet av det kapitalistiska samhället, äro de enda, som utöva en verksamhet för freden, som är värd att understödja. Om herr Törnkvists tro på arbetarklassen i detta sammanhang i verkligheten förefinnes, måste jag säga, att det ger mig anledning till förvåning, att herr Törnkvist tror, att regeringen skall ge anslag åt sådana sammanslutningar, som verka för freden på sådant sätt, som herr Törnkvist förklarar sig ha befordrat sedan 30 år tillbaka.

Herr Törnkvist förklarade, att var och en kämpar för freden på sitt sätt. Jag må säga, att även vi ha naturligtvis den uppfattningen, och därför äro vi övertygade om, att de sammanslutningar, som enligt vår mening arbeta för freden, icke skulle komma i åtnjutande av bidrag av de medel, varom här är fråga.

Här har från herr Törnkvists sida talats om vissa kommunistiska spektakel, som förekommit i andra parlament, och herr Törnkvist drar i anledning därav vissa slutsatser. Jag måste säga, att vi kanske beträffande herr Törnkvists argumentering och hans slutsatser icke göra några sådana uttalanden, som herr Törnkvist tillåtit sig göra. Men det hindrar icke eller utgör icke något bevis för, att vår uppfattning om denna argumentering skulle kunna vara ungefär densamma, som herr Törnkvist tillåtit sig tillkännage beträffande de uttalanden vi göra i en fråga som denna. Om vi uraktlåta att fälla sådana omdömen, så är det närmast av humanitära skäl, som vi låta bli att göra det.

Det sades här, att de, som icke erkänna det förbättrade läget för närvarande, ha visat sin oförmåga att följa utvecklingen. Det är väl så, att vi alla sätta betydande tilltro till vår egen förmåga att följa utvecklingen, och därför kan ett omdöme om de övriga ej utgöra något argument. Jag skall därför ej fälla något omdöme om herr Törnkvists förmåga att följa utvecklingen, även om jag är övertygad om, att den ej är så stor, att den blir avgörande för den framtida utvecklingen i den fråga vi i dag diskutera.

Herr Engberg talade här om, att var helst en bolsjevik uppträder, uppträder han på bestämda order och följer alltså en viss bestämd plikt. Och det vore därför lämpligt, att man ej skjuter på pianisten, ty han gör så gott han kan. Om herr Engberg med det avser att säga, att kommunisterna göra

så gott de kunna i fråga om pliktuppfyllelse, kan jag försäkra herr Engberg, att vi ha samma uppfattning. Och det kan ej betraktas som något förklenande i allmänhet skulle jag tro, även om herr Engberg har en annan uppfattning, nämligen att det skulle vara förklenande att följa en plikt, som man åtagit sig.

När herr Engberg talade om att han för kammaren skulle kunna föredraga de »order», som bolsjevikerna följa här i kammaren i dag, trodde jag, att herr Engberg fått tag i något Stockholms-Tidningens telegram från ryska byrån på Dalagatan, men det visade sig, att denna »order» härrörde från en tid, som låg rätt långt borta. Herr Engberg citerade en broschyr, innehållande ett par tal av Lenin, ett från 1914 och ett från 1916. Herr Engberg citerade ett stycke där, men uraktlät givetvis att tala om alla synpunkter, som detta Lenins tal innehöll. Nu förhåller det sig så — vilket jag tror, att kammarens ledamöter förstått — att det citat, herr Engberg lämnade, var ingalunda en order, som kommit från Moskva. Och jag tror, att kammarens ledamöter äro på det klara med att, även om herr Engberg sätter tillit till andeförbindelser, det i varje fall icke existerat någon sådan andeförbindelse, att Lenin, som dött för åtskilliga år sedan, har haft möjlighet att lämna några bestämda direktiv för den ståndpunkt, som skall intagas i en aktuell fråga för dagen.

Herr Engberg kanske känner det ordspråket, som talar om huru en viss potentat citerar bibeln, och herr Engbergs citat påminde om just det ordspråket. Jag skall tillåta mig att såsom komplement till herr Engbergs citat föredraga ett par rader i ett annat avsnitt ur samma broschyr för att därmed möjligen visa, att vad herr Engberg talade om har uttalats i en viss aktuell situation, som förelåg, när det talet hölls av Lenin, men att det finnes andra situationer, som även äro omhandlade i denna broschyr. Jag skall sålunda be att få återge ett litet uttalande. Det heter: »Avrustningen är socialismens ideal. I det socialistiska samhället kommer det ej att finnas några krig, därigenom blir avrustningen förverkligad. Men den är ingen socialist, som utan den sociala revolutionen och diktaturen väntar socialismens förverkligande.» — Det uttalandet kan herr Engberg vid lämpligt tillfälle titta på litet närmare. Det kan vara lämpligt, då herr Engberg anser de av honom citerade orden vara så värdefulla, att de måste citeras i denna debatt, att herr Engberg även finner de av mig citerade orden så värdefulla, att han i stilla stunder kan fundera över vad som är skrivet i den frågan.

Herr talman! Jag ber slutligen att i anslutning till den uppfattning vi hysa i denna fråga få påpeka, att då vi hålla före, att de sammanslutningar, som skulle komma i åtnjutande av det anslag, som skulle ställas till Kungl. Maj:ts förfogande, äro så fredsälskande, att de icke ens våga kämpa för freden, så anse vi, att det under sådana omständigheter icke vore så stora fördelar vunna ur fredssynpunkt med att lämna anslaget. Då vidare de sammanslutningar, som kämpa för avskaffande av krigets orsaker, som kämpa för avskaffande av den kapitalistiska samhällsordningen, icke komma i åtnjutande av medel ur anslaget, tillåter jag mig instämma i det avslagsyrkande, som herr Flyg tidigare framställt.

Under detta anförande hade herr andre vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr Olofsson i Digernäs: Herr talman! Jag föranleddes att begära ordet med anledning av det yttrande, som herr Holmgren i Karlskrona höll för en stund sedan. Han sade, att vad tjänar det till att arbeta på fredssaken, då vi äro fredligt sinnade, och att han själv, som är militär, hade ett fredligt sinne-

*Ansly-
anslag till
upplysnings-
verksamhet för
freden.*
(Forts.)

Ang.
anslag till
upplysnings-
verksamhet för
freden.
(Porte.)

lag. Jag tror också det. Jag tror, att herr Holmgren har ett fridsamt hjärta, en fredlig vilja, men jag tror icke, att det är så med alla militärer i vårt land. Jag vill hänvisa till 1905 och uppgörelsen med Norge. Hur betedde sig militärerna då? Hade militärerna fått råda då, så hade vi haft ett brinnande krig med Norge, så säkert som jag står här efter min uppfattning. Vi böra akta oss för att släppa fram militärerna allt för långt, utan vi böra försöka befrämja fredsviljan, och detta icke bara inom vårt eget land, utan vi skola propagera för freden ute i världen. Jag tror det är nödvändigt. Man minns, hur t. ex. Oscar II fick uppbara smädelser för att han ville visa en fredlig vilja mot Norge. Det liksom brände i fingrarna hos de militärer, som jag då träffade, att få gå ut i krig och »knusa» Norge. Det är den stridsvilja, som finns hos militärerna, som vi måste motarbeta.

Det är icke att tänka på att avrusta ett land ett tu tre, utan avrustningen skall ske i hela världen, och ett fredligt sinne skall hysas av alla folk. Det är den väg jag vill gå, och därför biträder jag statsutskottets hemställan.

Jag gratulerar högern och bondeförbundet till att ha fått kommunisterna till hjälp i dag, men vi frisinnade och en del av kammarens övriga ledamöter vilja gå den fredliga vägen. Och därför, herr talman, ber jag att få yrka bifall till statsutskottets hemställan på denna punkt.

Fru Östlund: Herr talman! Som motionär i denna fråga har jag ansett mig skyldig att säga några ord, men blott ett par ord.

Vi ha väckt en motion om anslag till svenska sektionen av Internationella kvinnoförbundet för fred och frihet. Vi tro nämligen, att det finnes mer än ett sätt att arbeta för freden och bland de viktigaste är utan tvivel ett vederhäftigt upplysningsarbete för att väcka alla människor till eftertanke, innan ett krig brutit lös. Herrarna, som yrka avslag på anslaget till freds- och upplysningsarbetet i här berörda avseende, tro uteslutande på dem, som ha hand om kanonerna; men kvinnorna, som icke i alla tider stillatigande kunna åse, hur hem och länder skövlas, finna det vara en livsuppgift för fredsföreningarna att söka utjämna missförstånd. Och jag tror, att kvinnorna ha rätt i den uppfattningen, att de kunna bidra till att sprida upplysning. Vi ha all anledning att göra det nu med den utveckling det moderna kriget tagit, då sannerligen icke kvinnor och barn sitta skyddade i sina hem, även om vi ha ett aldrig så starkt försvar.

I de motioner, som väckts av undertecknad och fru Nordgren, ha vi begärt ett anslag till svenska sektionen av Internationella kvinnoförbundet för fred och frihet just på grund av det uppskattade upplysningsarbete, som denna förening bedrivit; och vi ha åberopat såsom skäl, att föreningen hittills av regeringar med olika politisk uppfattning redan beviljats ett ehuru knappt anslag till bidrag för föreningens upplysningsverksamhet. När man får höra skälen mot detta upprepas, såsom att det är en olämplig fredspropaganda, att man äventyrar landets egen säkerhet o. s. v. och att det icke skulle betyda något, ty det är stormakterna och de ledande männen, som avgöra krig och fred. då svarar jag: så har det varit, men skola vi tänka, att det alltid måste bli så? Nej, så länge vi åtminstone icke försöka hoppas på en annan framtid, ha vi skuld till kriget alla.

Jag har icke betvivlat vårt folks fredsvilja, och jag har icke heller tvivlat på statsutskottets fredsvänlighet. Jag har till och med varit så artig, skulle jag vilja säga, att jag skrivit i den motion, som jag burit fram, att jag förutsätter, att vi alla önska, att krigets förödelse icke skall gå ut över oss, och i den punkten tror jag, att jag har rätt. Men som motionär har jag fäst mig vid, att med statsutskottets förslag anses motionen besvarad. Nu hoppas jag, att svenska sektionen av Internationella kvinnoförbundet för fred och frihet

genom utskottets förslag mycket väl kan erhålla behöfligt anslag för sitt arbete, och därför är jag beredd att ansluta mig till utskottets förslag. Men skulle utskottets förslag falla, förbehåller jag mig rätt att yrka bifall till den motion jag framlagt.

För närvarande yrkar jag således bifall till statsutskottets förslag.

Fru Nordgren instämde häruti.

Herr Anderson i Storegården: Herr andre vice talman! Det synes mig, som om man betydligt överdrivit frågans betydelse för fredssaken. Det gäller ett anslag på 25,000 kronor, som skulle disponeras av Kungl. Maj:t för fredsändamål. Herr Olofsson i Digernäs går så långt, att han talar om vad som hände under unionskrisen med Norge. Vad har detta anslag för betydelse för den saken?

Herr Törnkvist i Karlskrona rullade upp problemet om det moderna gaskriget. Jag tror icke, att man med 25,000 kronor kan åstadkomma ett värn mot gaskriget. Men jag tror, att man kan få mycket munväder för 25,000 kronor, dock icke så mycket, att det kan neutralisera giftgasernas inverkan i ett kommande krig.

Vidare talade herr Törnkvist i Karlskrona om att vi ha ett anslag för den andliga vården inom armén och att detta fördelas av Kungl. Maj:t. Det skulle vara ett motiv för att Kungl. Maj:t jämväl skulle ha ett anslag att fördela till främjande av den andliga missvården i armén. Det synes mig, att man jämväl bör taga hänsyn till den principiella sidan av saken. Det är icke slantarna, som äro avgörande, utan det är principfrågan. Här vill man bevilja ett anslag, som icke har begärts. Utskottet föreslår 25,000 kronor, men i Kungl. Maj:ts proposition och motionerna har det begärts anslag på tre punkter, till tre olika föreningar, som bedriva fredsarbete, på tillhoppa 18,000 kronor. Men därutöver vill utskottet ställa 7,000 kronor till Kungl. Maj:ts förfogande för sådana föreningar, som kunna komma till.

Men det mest betänkliga i denna sak är det, att man finge en sådan här lång debatt varje år, då tredje huvudtiteln komme före i riksdagen. Hur än Kungl. Maj:t kommer att se ut, kommer det att finnas olika uppfattningar i fråga om anslagen till de föreningar, som skulle ha del av anslaget. Jag tror, att det skulle bli rätt så skilda meningar i det avseendet inom olika svenska regeringar, beroende på olika politisk färg. Jag tror icke, att enighet kan uppnås om vilka föreningar, som äro av den betydelse, att man skulle vilja i större grad understödja dem. Jag tror icke, att vi för närvarande ha några fredsföreningar, som kunna utgöra positiva fredsfaktorer; i allmänhet består ledningen i fredsföreningarna av personer, som ha alltför livligt temperament, som icke hålla sig på verklighetens mark utan fantisera om avrustning och sådant, som icke kan genomföras och icke heller vidtages i något annat land.

Med detta anslag går riksdagen in för hittills oprövade principer, nämligen att bevilja anslag, som icke äro begärda, och låter vidare Kungl. Maj:t fördela anslaget, varom det varje år säkerligen kommer att förefinnas partipolitiska meningsskiljaktigheter. Det skulle varje år bli riksdagsdebatter. Om en vänsterregering gynnade föreningar, som vore mera färgade åt det hållet, skulle anmärkningar framföras från högerhall, och om en högerregering fördelade anslaget, så komme anmärkningar att framföras från frisinnade, socialdemokrater och kommunister.

Det har sagts att kommunisterna stå på samma linje som högern i denna fråga. Det framfördes bl. a. av herr Olofsson i Digernäs. Men orsaken därtill är i själva verket den, att kommunisterna icke ha några fredsföreningar,

Ang.
anslag till
upplysnings-
verksamhet för
freden.
(Forts.)

Ang.
anslag till
upplysnings-
verksamhet för
freden.

(Forts.)

som behöva anslag eller som ha utsikt att få något anslag, och då är det naturligt, att de anse, att ett sådant anslag som detta icke skall beviljas.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr **Törnkvist** i Karlskrona: Herr talman! Den ärade förste talaren från det kommunistiska partiet återkom med den gamla profetian, att luften i Europa, kanske i hela världen, laddas starkare och starkare för varje år som går mot en explosion i form av ett nytt världskrig. Jag vet icke, om man skall betrakta herr Flyg som en speciell kännare av vad som rör sig i de kretsar, som slutligen bestämma, när explosionen skall utbryta, när det skall smälla. Jag har beklagligtvis icke träffat herr Flyg mer än en gång, för något år sedan, innan han kom in i riksdagen. Men jag känner igen detta tal, det är icke nytt. Det är en profetia, som framförts genom tiderna, hur långt vi än blicka tillbaka. Att det är från olika synpunkter, som den förts fram, hör icke till saken. Men vi ha anledning undersöka, varför herr Flyg så envist anser sig vara profet, som man bör tro på. Ligger det något reellt bakom sådana profetior från kommunistiskt håll? Låt oss försöka göra en kortfattad analys.

För närvarande är Sovjetrepubliken ett av Europas mest upprustade land. Dess styrande föra freden på läpparna samtidigt med att dess representanter i olika parlament framställa sig såsom speciellt tvättäkta fredsvänner. Hur skall man nu kunna förlika en sådan uppfattning med den upprustning, som Sovjetrepubliken bedriver? Det finns en annan sida av saken. Man förklarar, att det väntade världskriget är riktat mot Sovjetunionen. Ergo måste den för att försvara sig mot det kommande kriget rusta sig till tänderna. Hör nu herrarna, argumenteringen är enkel, men mycket kapitalistisk. Den är gammal. Vi känna igen den från högerns argumentering — icke högerns, det är kanske litet snävt — men från upprustningsvännernas argumentering, och i denna stund stund omfattas den av kommunister av den kaliber vi ha i dag. Det är ett hot, som föreligger, och för avvärjande av det hotet skall man försvara och upprusta. Det är precis samma ideologi, som rustarnas i allmänhet. Den imponerar inte så mycket. Även om krig bryter ut då och då, så har det dock arbetats för freden under mellantiderna, och själva kriget har uppvisat sin egen orimlighet, som verkar avmjukande på spänningen mellan folken och mellan individerna.

Herrar kommunister! Ni ha dragit fram 1914 och socialdemokraternas i Tyskland hållning då. Ni ha ställt vissa frågor, vilka jag icke känner mig kapabel att ge svar på, därför att över historiens lopp bestämmer icke en enskild individ, framför allt icke jag. De profetior, herrarna haka sig fast vid, förråda emellertid en slags självuppskattning, som i och för sig knappast är ägnad att inge förtroende till profetiornas innehåll. Jag och som jag tror många med mig föredraga att såsom skalden säga, att »helst efteråt blir jag profet».

Men er, som ställa frågan till oss på detta sätt, er skulle jag vilja fråga: Känna ni till Georgien? Georgien var icke något kapitalistiskt land i den mening, vi i dagligt tal fatta det. Georgien var ett litet självständigt land under några år av revolutionens historia. Det var en socialdemokratisk republik. Enligt bolsjevikisk terminologi äro ju socialdemokrater och borgare detsamma, och det kan ju förklara, att man på det hållet icke kan se någon skillnad. Faktiska förhållandet var emellertid, att en liten socialdemokratisk republik vid Svarta havet styrde sig själv, men den fick icke fortsätta därmed utan undertrycktes av Sovjetryssland. Jag har velat nämna detta för att visa, att den bolsjevikiska politiken uppenbarligen räknar även med annan anledning till krig, än att ett land styres kapitalistiskt. Georgiens öde ger

oss sålunda ett exempel på hur osäker tillvaron kan komma att gestalta sig, om vi tro på de kommunistiska profetiorerna eller överlämna oss i kommunisternas händer.

Så talade herr Flyg om klasskampen. Jag är för min del icke alldeles säker på att herrarna ha så klart för sig vad som förstås med klasskampen. I början av detta århundrade hade vi inom den svenska arbetarrörelsen en mångårig diskussion rörande taktiska linjer inom svensk arbetarrörelse. Vi diskuterade då bland annat klasskampen och sökte taga ståndpunkt till den frågan. Jag förmodar, att herrarna ha samma uppfattning om klasskampen som den, Lassalle redan omkring år 1860 gisslade, då han sade till dem, som gingo omkring och talade om klasskamp utan att förstå saken, att »tro herrarna, att klasskampen är detsamma som att ge sig ut på gator och vägar och slåss med hötjugor, stenar och påkar?» Jag vill i detta sammanhang erinra herrarna om att Europas arbetarrörelse i dag i fråga om taktiken har mera av Lassalles än av Karl Marx' anda.

Lassalle yttrade även en gång: »Att vilja göra en revolution, är en dårskap av omogna människor, som icke ha en aning om historiens lagar.» Den dårskapen har just bolsjevismen fört in i historien i stor omfattning, då den söker mekaniskt omforma samhället efter det egna huvudet och icke efter samhällets inneboende förutsättning för en omvälvning.

Här se ni i dessa två satser skillnaden mellan våra tänkesätt. Vi kunna icke följa det, som utdömdes för en mansålder sedan och som ni tagit upp och hopplost söka föra fram nu, när den generation, som sett er födas, icke ville gå den vägen. Att ni utveckla en mycket stark pliktuppfyllelse, som repliken till herr Engberg löd, är det ingen, som tvivlar på. Att ni icke heller följa Lenin genom att studera hans satser och hans paroller, tror jag också på. Att ni använda er av medium, som viskar i ert öra den eviga sanningen, tolkad efter dagens konjunktur, det känna vi till. Det finns en levande man, som personifierar ett tidsskede i bolsjevikisk historia, som sitter någonstans i öster eller sydost eller just nu kanske i Moskva, nämligen Trotski, och er ställning, mina herrar kommunister, till denne man, som vid sidan av Lenin gjorde det mesta för genomförandet av ert verk, den ställningen dömer er såsom osjälvständiga. Det komma ni icke ifrån.

Detta har varit en del personliga randanmärkningar till herrarna i anledning av de anmärkningar, som gjorts mot mitt förra anförande. Jag vill till sist säga, att när ni ställa den frågan till mig, om jag tror på arbetarklassen, behöver jag icke svara på den, då den ställes av en kommunist, emedan jag icke är beredd att sätta likhetstecken mellan arbetarklassen och kommunismen. Arbetarklassen har samlat sig. Den har i en generations verk i organiserad ställning arbetat för sin egen frigörelse. Det verket tror jag på. Jag tror på friheten för arbetarklassen, men jag tror icke på en arbetarklass, som självmant vandrar in under diktaturens ok. Det tror jag icke på. Jag tror på arbetarklassen, men jag tror icke på kommunismen.

Det har sagts, att man icke skall förvåna sig över att kommunisterna i dag ha kommit till samma slutliga ståndpunkt som högern, ty de ha gjort det av helt andra motiv. Ja, gubevars, samarbetet i fråga om själva avslagsyrkandet är måhända oväsentligt, men det signalerar likväl beröringspunkter, som på andra områden måste sägas vara av vida allvarligare och farligare beskaffenhet. Jag har icke i dag betecknat kommunisternas uppträdande och samgående med högern såsom ett spektakel. Det är en fullkomlig missuppfattning från herrar Flygs och Anderssons sida. Det var uppträdandet i den tyska riksdagen, som jag betecknade såsom ett spektakel.

Det vill förefalla mig, att det kommunistiska försöket att framställa sig såsom speciella fredsvänner strandar på den politik, som herrarna representera.

Ang.
anslag till
upplysnings-
verksamhet för
freden.
(Forts.)

Det är att intaga en attityd, som i grunden är falsk, och det bör icke stå oemot-
sagt utan avvisas, ty bolsjevikisk politik innebär icke fred, varken mellan fol-
ken eller inom folken. Den betyder raka motsatsen.

Jag har intet ytterligare att tillägga annat än att de invändningar, som sak-
ligt ha gjorts emot utskottets förslag, våga icke så tungt, som talarna för-
modligen föreställa sig, att de göra. Jag utesluter nu fullkomligt kommu-
nisterna, ty de ha ställt sig på sin särskilda ståndpunkt. Det kan i varje fall
med den sammansättning, som riksdagen nu har, icke ligga någon fara i att
överlämna fördelningen av anslaget åt Kungl. Maj:t. Vi ha ju en tradition
att följa. Vi ha i åratal beviljat anslag till vissa föreningar för fredspropa-
ganda. Där har regeringen en god vägledning. Andra föreningar ha förut
icke fått några anslag. I sådana fall har regeringen också möjlighet att ge
bidrag, om den anser, att dessa föreningar äro förtjänta därav. Därtill kom-
mer ju, att om riksdagen anser, att regeringen, vad färg den än må ha, icke
handhar fördelningen av dessa medel med nödig hänsyn till av riksdagen tid-
igare intagen ståndpunkt, så kan riksdagen ett kommande år givetvis vid-
taga de korrigeringar, som riksdagen under alla förhållanden måste känna sig
oförhindrad att vidtaga.

Jag ber att få sluta med att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr förste vice talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr **Olsson** i Kullenbergstorp: Herr talman! Efter de synnerligen många
och långa utvecklingar från själva ärendet, som ha förekommit, och när jag
resumerar och samlar ihop de olika anförandena och kanske framför allt den
ton, i vilken de hållits, har jag nästan börjat tvivla på att herr Holmgrens
sats var riktig, att vi voro så fredliga. Åtminstone tyckas icke riksdagsmän-
nen vara det, när de diskutera fredsfrågan, men det är kanske övergående och
blir fredligt igen fram på kvällskvisten.

Vad som föranledde mig att begära ordet var framför allt den passus i herr
Engbergs anförande, då han pekade på att kommunisterna och högern bildat
en allians för att avslå det hela. En sådan uppfattning kan tydligen medföra
svårigheter även för andra partier. Om kommunisterna uttala en mening och
det händelsevis skulle vara samma mening, som vi ha inom bondeförbundet,
vips skulle vi få påskrivet, att vi gjort en allians med kommunisterna. Jag
tror icke, att det är så vidare lyckligt att föra en diskussion med sådana argu-
ment. Jag vill också särskilt säga herr Engberg, att i fjol gjordes ju på
samma sätt en mycket uppmärksam allians mellan högern och socialdemo-
kraterna, men icke trodde jag därför på något sätt, att de partierna även i
fortsättningen skulle komma att fortsätta tillsammans.

För att nu övergå till själva sakfrågan, vill jag säga, att jag i en annan frå-
ga, som Kungl. Maj:t framlagt i proposition för riksdagen, kommer att gå
emot Kungl. Maj:ts förslag i den del, där förslaget avser att ge Kungl. Maj:t
en blank fullmakt att använda medel efter eget skön, utan att riksdagen kan
ge det minsta direktiv. Utskottets nu föreliggande förslag innebär ju precis
detsamma. Utskottet säger, att vi anslå en rund summa, som nu skall stanna
vid 25,000 kronor, och Kungl. Maj:t får i övrigt klara upp saken. Den meto-
den tycker jag icke om. Det förvånar mig verkligen, att herr Törnkvist är en
sådan beundrare av en dylik anordning. Det har han åtminstone icke varit
förut. Han var det icke i fjol i åtskilliga punkter, men det kan ju hända, att
det blott är på detta särskilda område, som han finner metoden så synnerligen
lycklig och tillfredsställande.

Herr Törnkvist förklarade, att regeringen hade ju en utmärkt vägledning
att gå efter, när den skulle bestämma om fördelningen av anslaget. Det var

ju mycket riktigt, så länge det gäller de föreningar, som riksdagen förut beviljat understöd till, men när han kom in på frågan om bidrag till de föreningar, som förut icke fått något sådant, var hans anvisning bra märkvärdig. Vilken ledning skulle regeringen då kunna ha? Skulle regeringen handla som riksdagen förut gjort, skulle den ju icke lämna dessa föreningar något bidrag. Jag kan då icke finna vad det egentligen skall vara för skillnad på att gå fram efter utskottets förslag, eller att riksdagen själv försöker taga ställning till de anspråk, som framkommit från respektive föreningar. Jag kan icke se vad som egentligen varit ledstjärnan för statsutskottet i detta fall. Det är absolut omöjligt.

Jag tror för min del, att vill man göra något, vilket jag icke alls betvivlar att utskottsmajoriteten vill, så får man ändå ge litet bättre konturer för hur saken skall redas upp. Jag tror icke, att riksdagen bör säga, att den icke kan klara upp saken, icke ens i konturer, utan att det är bättre att kasta över den saken på Kungl. Maj:t. Jag har i andra frågor, låt vara av helt annan natur, motsatt mig att ge Kungl. Maj:t en dylik fullmakt, och det är därför absolut omöjligt för mig att i detta fall gå med på utskottets förslag. I detta fall har för övrigt icke ens Kungl. Maj:t begärt att få en sådan fullmakt. Man vet icke ens, om Kungl. Maj:t önskar få anslaget beviljat på det sätt, som utskottet nu föreslår.

Ett bifall till utskottets förslag kan också föra med sig egendomliga konsekvenser. Herr Holmgren sade nyss, att vi voro allihopa, till och med militären, så ytterst fredliga. Vad hindrar då att herr Holmgren bildar en fredsförening efter sitt sinne, herr Engberg en efter sitt sinne och herr Törnkvist en efter sitt. De ha ju allesammans uttalat olika meningar, men fredliga voro de allesammans. Till sist skulle det ju på det sättet bliva omöjligt för Kungl. Maj:t att skilja mellan dessa ytterst fredliga människor. Jag förstår icke detta. Saken är alldeles orimlig att utföra. Låt oss i stället själva taga stöten och avgöra, vilka föreningar vi anse skäligen att stödja och vilja stödja. Då tror jag vi äro inne på rätt bog, både när det gäller fredspropaganda och andra saker.

Det är just ur denna synpunkt, att jag aldrig vill vara med om att ge ett blankt anslag till Kungl. Maj:t, utan att det åtminstone från riksdagens sida ges några direktiv, som jag icke kan vara med om vad statsutskottets majoritet här har föreslagit.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till reservationen.

Herr Flyg: Herr talman! När jag nu för första gången går in i en replik till herr Engberg, ber jag först att få meddela, att det är minst ett par, tre år sedan jag upphörde att taga herr Engberg på allvar. Det är icke mitt fel, att så är förhållandet, utan det beror på herr Engbergs egen verksamhet. Hans gång på gång återkommande volter i såväl den ena som andra frågan äro orsaken till att man knappast kan taga honom i varje fall med något större allvar. Då jag i alla fall går in i en replik till honom är det därför, att han ju är redaktör för det socialdemokratiska partiets ledande organ, och att man alltså ur den synpunkten har anledning att bemöta honom.

Jag ber då först att få uttala min tillfredsställelse till den tyvärr frånvarande herr Engberg över att han här i kammaren har citerat Lenin. Jag uttalar denna tillfredsställelse dels såsom förläggare för Lenins verk, dels såsom kommunist. Jag hoppas, att kammarens ledamöter icke skola nöja sig med enbart det korta citat, som de i dag i beskuren form fått sig till livs, utan att de skola söka att i större utsträckning, särskilt herr Törnkvist, lära känna Lenins lära.

*Ang.
anslag till
upplysnings-
verksamhet för
freden.
(Forts.)*

*Ang.
anslag till
upplysnings-
verksamhet för
freden.
(Forts.)*

Sedan skall jag i all vänlighet be att få erinra herr Engberg om ett tal, som han höll för några år sedan, och som jag var en rätt så nervös åhörare till. På en fest vid Lenins död uppenbarade sig plötsligt herr Engberg i vår krets på Folkets Hus' B-sal och höll ett tal, i vilket han bland annat uttalade, att Lenins idéer även i mycket omfattades av socialdemokratien och i varje fall av honom personligen, och att de alltid skulle vara bärande och bestående för den politik, som arbetarklassen har att föra. Jag ber att få erinra herr Engberg om detta i samband med det citat, som han i dag har framfört. Jag har alltså icke begått något dåligt här i dag, om jag fyllt min plikt enligt Lenins lära.

Sedan körde herr Engberg, i brist på bättre argument, fram med greve Reventlow och Rote Fahne, jag vet icke för vilken gång i ordningen. Till detta vill jag endast erinra om att det icke är mer än två år sedan, som vi i en fråga, som har nära samband med den vi i dag diskutera, nämligen flottfrågan, fingo se amiralen och nuvarande statsministern samt herr Per Albin Hansson ombord på samma F-båt. Enda skillnaden är, att hans excellens Lindman icke är greve. Eljest kan man mycket väl jämföra honom med greve Reventlow i Tyskland, och man kan alltså säga att här varit ett samarbete i praktisk politik mellan socialdemokraternas ledande man och den svenska greve Reventlow. Jag vill fråga herr Engberg, vem som befinner sig i den sämsta situationen, sedan vi gjort denna lilla jämförelse.

Vidare skall jag be att få erinra om den nyligen hållna arbetsfredskonferensen med ty åtföljande supé eller lunch på Gillet och med vackra tal om att man satt i samma båt. Sedan hoppas jag, att herr Engberg icke längre reser ner till Berlin efter greve Reventlow och hans gästspel i Rote Fahne, utan håller sig här hemma med sitt parti i mycket intimt samförstånd och samarbete med greve Reventlows svenska meningsfränder.

Så till sist skulle jag vilja säga. När herr Engberg rekommenderade oss att fortsätta med vår avrustningspropaganda såsom vi i dag fört den, så vill jag svara att jag för mitt vidkommande tar fasta på den rekommendationen. Vårt parti bedrev en sådan propaganda, som jag i dag givit uttryck åt, under den senaste valrörelsen och med icke så dåligt resultat. Vi ha kommit så långt, att de svenska arbetarna, det arbetande folket, d. v. s. den del av Sveriges folk, till vilken vi framför allt vända oss, utvecklats dithän, att de kunna värdesätta ett allvarligt uppträdande i denna fråga och skilja detta ifrån ett enbart jonglerande med fraser och vackra ord. Vi föra icke kamp mot avrustningen utan vi propagera det enda möjliga sättet till ett förverkligande av denna avrustning.

Sedan ett par ord till herr Västberg, som också är representant för socialdemokraterna och redaktör för en ledande tidning. Vilken av herrar Västberg, Engberg eller Törnkvist som i dag representerar partiet i denna fråga, är ytterligt svårt att avgöra, och det kommer givetvis icke på min lott. Jag vill blott konstatera det faktum, att i nästan alla frågor nu för tiden möta oss en rad uppfattningar bland socialdemokraterna, belysande för den upplösning, i vilken detta parti i närvarande stund befinner sig. Herr Västberg säger, att kommunisterna skulle vara angelägna att stampa fram en ny samhällsordning. Ja, det är ett argument som möjligen kan användas på platser, där hittills icke bedrivits någon som helst socialistisk propaganda. Man stampar icke fram en ny samhällsordning, herr Västberg, men en ny samhällsordning kommer heller icke till stånd annat än genom ett målmedvetet och systematiskt organisationsarbete, som undan för undan klargör för de arbetande massorna att förutsättningen för deras dagskravs lösande är den kapitalistiska samhällsordningens likvidering och krossande.

Herr Västberg ville påstå, att Marx på sin tid felbedömde situationen. Jag ber om ursäkt, herr talman, för att även jag kommer in på ett område, som lig-

ger litet fjärran från denna debatt, men det är sannerligen inte mitt fel. Herr Västberg påstod, att Marx på 1850-talet felbedömde situationen, då han sade, att den proletära revolutionen skulle återigen komma fram på scenen. Jag ber då att få erinra herr Västberg, att Marx vid det tillfället icke dömde fel annat än beträffande tiden. Han sade nämligen klart ifrån att det kommande kriget kommer att ånyo föra revolutionens gudinna ut på scenen. Det blev också fallet, ty de krig, som kommo år 1905 och 1914, förde de arbetande klassernas revolutionära resning med sig. Jag vill försäkra herrarna, att ett nytt krig som organiseras och sättes i gång mot massornas protester kommer icke att fortgå i så många år som 1914—1918 års krig utan kommer att efter mycket kortare tid, tack vare den kommunistiska rörelsen i olika länder, att förvandlas till en revolutionär kamp mellan de arbetande klasserna och bourgeoisien.

Till sist endast några ord — några små, små ord av kärlek höll jag på att säga — till den mycket upprörde och förbittrade herr Törnkvist. Det han sade om profetior, då man talar om krigsfaran, är mycket betecknande för honom. Herr Törnkvist sade, att han för att se vad som ligger bakom vårt tal om krigsfara ville göra en enkel analys. Det blev en mycket *enkel* analys. Vad sedan beträffar Sovjetunionen såsom landet med de »största rustningarna» är det nog ändå så, herr Törnkvist, såsom varje människa med undantag av statsutskottets föredragande i dag vet, att Sovjetunionens försvar i proportion till folkmängden i landet är betydligt billigare än i randstaterna, än militarismen här i landet, än militarismen i England och Frankrike, ja billigare än något annat lands, medan däremot den del av budgeten där borta, som ägnas åt inre ändamål, åt kulturella ändamål, är betydligt större och kraftigare än i något annat land.

Jag har knappast mer att tillägga än att be herr Törnkvist, sedan han ånyo kört fram med Georgien, att taga del av vad hans partivänners ledande organ i England har haft att säga om regimen därnere, sedan bolsjevikerna tagit makten, och om de förhållanden, som rådde före denna tidpunkt. Om herr Törnkvist önskar, skall jag gärna draga några citat i detta fall, men för ögonblicket vill jag icke upptaga kammarens tid till diskussion utöver det ämne, som här föreligger.

Jag ber alltså att få sluta min replik med att än en gång yrka avslag på statsutskottets förslag i denna punkt 15.

Herr **Andersson** i Falkenberg: Herr talman! Jag har känt mig uppmanad att säga några ord med anledning av den ställning, som herr Västberg intog i denna fråga. Han ställde sig uppenbarligen i de rena pacifisternas led, och såsom utgångspunkt för dessa synpunkter yrkade han avslag på det förslag, som här föreligger. Och han gör det av den anledningen, att han anser, att därest de här ifrågakommande föreningarna skulle få något med av detta anslag, skulle de bli bundna av de direktiv, som av Kungl. Maj:t eventuellt kunde komma att utfärdas i samband härmed. För min del måste jag säga, att jag anser denna räddhåga obehövlig. Jag för min del har den uppfattningen, att vi i dessa liksom i andra frågor icke böra utgå ifrån dessa utgångspunkter. Kungl. Maj:t har att opartiskt pröva det föreliggande förslaget och att från denna opartiska ställning också bedöma detsamma. Jag får öppet och ärligt säga ifrån, att jag har det förtroendet för Kungl. Maj:t, både den nu sittande regeringen lika väl som någon annan. Skulle eventuellt en regering icke begagna sig av det erhållna förtroendet, finns det möjlighet för riksdagen att ett kommande år säga ifrån.

Såsom varande den, som företräder svenska freds- och skiljedomsföreningen, skulle jag vilja säga, att denna förening också skulle taga emot anslaget under den förutsättning, som här är angiven i det föreliggande utskottsbetänkandet.

Ang.
anslag till
upplysnings-
verksamhet för
freden.
(Forts.)

Ang.
anslag till
upplysnings-
verksamhet för
freden.
(Forts.)

Jag vill hava sagt detta gentemot herr Västberg, så att icke de skäl, han gav tillkänna, eventuellt skulle bli vägledande för riksdagens ledamöter, då de gå att fatta beslut i denna fråga.

Sedan har det enligt min uppfattning framförts en del argument mot utskottets ställning. Det första argumentet är, att utskottet här går in för en ny idé, då det vill lämna åt Kungl. Maj:t ett anslag i en klumpsumma att fördela. Detta tillvägagångssätt är ändock icke nytt. Riksdagen har förut givit Kungl. Maj:t ett sådant förtroende, och det är således icke någon speciellt ny väg, som vi skulle slå in på. Jag tror således icke för min del, att det kan vara av avgörande betydelse, då vi gå att taga slutlig ställning till denna fråga.

Det har vidare framförts anmärkningar mot framställningarna i övrigt. Det har t. ex. från herr Anderson i Storegården förklarats, att i närvarande stund finnes icke någon förening, som enligt hans uppfattning skulle komma i fråga till erhållande av medel. Jag måste för min del säga, att jag innerligt hoppas, att fredsarbetet i vårt land icke skall komma att bedrivas på ett sådant sätt, att ett oförbehållsamt erkännande från Anderson i Storegården kan lämnas, ty då kommer fredsarbetet enligt min uppfattning ut på ett sådant område, att det i verkligheten icke kommer att fylla de uppgifter, som det har sig förelagda.

Sedan har det ifrån kommunistiskt håll förklarats, att den enda rörelse, som från deras sida enligt deras uppfattning skulle vara värd att erhålla understöd, skulle vara den kommunistiska rörelsen. För min del skulle jag allvarligt vilja be herrar kommunister att resa ut i landet och där predika samma uppfattning, som ni vid vissa tillfällen göra er till tolk för inom riksdagen. Det är min bestämda uppfattning, som för övrigt förut relaterats och framhållits, att det icke kan göras bättre propaganda för det verkliga fredsarbetet, än att ute i landet blir känd den ställning, som kommunisterna vid vissa tillfällen intaga i riksdagen. Jag för min del skulle vilja säga gentemot den uppfattning, som företräts från det hållet, att deras uppfattning är den enda som forstast skulle leda till freden, att herrarna bedöma ställningen fullkomligt felaktigt. Ni känna icke de stora breda massorna av folket. Min bestämda uppfattning är den, att med ett verkligt insläende på edra tankar och vägar skulle det icke vara långt lidet till det värsta av allt. Det skulle leda till inbördeskrigets område. För min del får jag säga, att jag icke under några omständigheter, icke på något sätt kan vara med om att understödja en propaganda, som leder åt det hållet.

Då således den motion, som jag här framfört om anslag till Svenska freds- och skiljedomsföreningen, också är beaktad i det förslag, som föreligger från statsutskottet i denna punkt, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets utlåtande.

Skulle denna punkt icke vinna riksdagens bifall, anser jag mig oförhindrad att komma med ett yrkande under punkt 17, då denna fråga på nytt kommer före.

Herr Anderson i Råstock: Herr talman! Jag skall icke blanda mig i den nya fredsdiskussion, som här förts, i annan mån än att försöka att ge frågan någorlunda rätta proportioner.

Här har man ifrån håll, där man anser sig böra åtminstone i dag värna om riksdagens beslutanderätt, blåst upp frågan om detta lilla anslag på 25,000 kronor såsom varande principiellt något alldeles nytt, som kommit från statsutskottet. Det gläder mig för övrigt såsom ledamot utav statsutskottet att höra, att herrarna ha en sådan uppfattning om statsutskottets livliga reformvilja, och det kan i detta sammanhang annoteras. Men jag vill blott utöver vad som framhållits påpeka, att anslag av denna natur finnas på flera ställen

i statsverkspropositionen och hava beviljats under år, som gått, utan att några av herrarna protesterat. Under Kungl. Maj:ts domvärjo ligga många stora anslag, som äro av den natur, att herrarna torde ha anledning att komma med några direktiv, men i det fallet hava herrarna sett på saken precis som jag. Det behövs icke så ingående direktiv, ty det måste väl finnas någon möjlighet att ändock göra det som är förnuftigt.

Jag vill påpeka, att i den riksstat, som slutar den 30 juni, står till Kungl. Maj:ts förfogande icke mindre än 1 miljon kronor utan några detaljdirektiv, och jag säger att det behövs icke några, jag vill icke ha några. Men här, när det gäller 25,000 kronor och riksdagen redan nästa år kan draga in anslaget och säga, att det är galet använt, här säga herrarna, att ni vilja se allt i detalj utmejslat, innan vi våga oss in på detta.

Jag har velat bidra till att frågan om detta anslag får mera riktiga proportioner, så att ni icke skola finna den principiellt avskräckande.

Herr talman! Jag hemställer om bifall till utskottets hemställan.

Herr Törnkvist i Karlskrona: Herr talman, mina herrar! Den replik, jag fick såsom avslutning på herr Flygs anförande, påminner mig om någon gammal saga, jag läst, att även de ofelbara gudarna kunna slumra till i det bästa ögonblicket. Jag erinrade om att Sovjetrysslands upprustning håller sig på ett sådant plan, att den kan mäta sig med vilken annan stats som helst i Europa. Jag har icke haft tillfälle att i detalj granska Sovjetrysslands militärbudget, men min uppgift har jag ifrån ett uttalande, som fälldes i tyska riksdagen i samband med debatten i höstas om det pansarskepp, som där skulle byggas.

Jag vill emellertid säga herr Flyg, om han är närvarande — han beklagade sig nyss över, att herr Engberg icke var närvarande, och nu tycks han själv vara borta — att det är dock icke sakens kärna, huru dyrt det är, utan sakens kärna är den, att bolsjevikstaten Ryssland anser sig för sin del böra använda sig av samma metoder för statens skydd som kapitaliststaterna. Det är frågans kärnpunkt och icke huru många tusen kronor, som utgå per huvud invånare.

Vi kunna alltså konstatera, att det finns en sådan rustning i Ryssland. Att sedan herrarna förklara detta bero därpå, att Sovjetunionen är hotad, är samma svar, som man får från vilket kapitaliststyrt land som helst. Man säger också där: mitt land är också hotat, och därför rustar jag. Ideologien är precis densamma. Jag vill därtill allenast konstatera att eder s. k. fredskampanj har icke något med realiteten att göra utan bara är ett led i den politiska konjunkturverksamhet, som herrar bolsjeviker bedriva.

Jag vill sluta med detta.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr förste vice talmannen gav till en början propositioner beträffande det under överläggningen framställda yrkandet om ärendets återförvisande till utskottet för ny behandling, nämligen dels på bifall till berörda yrkande, dels ock på avslag därå; och fattade kammaren beslut i enlighet med sistnämnda proposition.

Vidare framställde herr förste vice talmannen beträffande utskottets hemställan i förevarande punkt propositioner på 1:o) bifall till berörda hemställan, 2:o) bifall till den av herr Widell m. fl. avgivna, vid punkten fogade reservationen samt 3:o) avslag å utskottets hemställan; och fann herr förste vice talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Holmgren begärde emellertid votering, varför herr förste vice talmannen för bestämmande av kontrapositionen änyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka därvid den under 2:o) angivna nu antogs

*Ang.
anslag till
upplysnings-
verksamhet för
freden.
(Forts.)*

Ang.
anslag till
upplysnings-
verksamhet för
freden.
(Forts.)

till kontraposition. I överensstämmelse härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd samt anslagen:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 15 av utskottets förevarande utlåtande nr 3, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den av herr Widell m. fl. avgivna, vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av uppresningsförfarandet.

Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet hava röstat för ja-propositionen. Rösträkning begärdes emellertid av herr Holmgren, vadan namnupprop verkställdes. Därvid avgåvos 86 ja och 80 nej, varjämte 8 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan i förevarande punkt.

I anseende till förfall för undertecknad övertogs här protokollsföringen, jämlikt herr förste vice talmannens förordnande, av tjänstemannen hos kammaren kammarrättsrådet S. Norrman.

In fidem
Per Cronvall.

Punkterna 16—24.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 25.

Lades till handlingarna.

Punkten 26.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 9.

Herr statsrådet *Lübeck* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 56, angående anslag till överståthållarämbetet m. m.;

nr 57, angående vissa bestämmelser beträffande rätt till pension för överståthållaren samt befattningshavare vid överståthållarämbetets kansli- och polisavdelningar m. m.; och

nr 81, angående viss ändring i grunderna för statsbidrag till inredande av nya vårdplatser för vuxna vid centralsanatoriet i Hällnäs.

Dessa propositioner bordlades.

§ 10.

Föredrogos vart för sig bankoutskottets utlåtanden:

nr 7, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om årliga understöd åt två städerskor vid riksbankens huvudkontor;

nr 8, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om årligt understöd åt förre eldaren vid riksbankens avdelningskontor i Örebro C. A. Ekegrens änka;

nr 9, i anledning av fullmäktiges i riksgäldskontoret framställning om årligt understöd åt städerskan vid riksgäldskontoret Hilda Maria Uppgren, född Olsson; och

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående tillfälliga lönetillägg åt vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare i vad angår flottans pensionskassa.

Kammaren biföll vad utskottet i nämnda utlåtanden hemställt.

§ 11.

Å föredragningslistan var härefter uppfört bankoutskottets utlåtande, nr 11, angående regleringen för budgetåret 1929/1930 av utgifterna under riksstatens elfte huvudtitel, innefattande anslagen till pensions- och indragingsstaterna.

Sedan herr förste vice talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes ordet av herr **andre vice talmannen**, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren måtte besluta att vid föredragningen av bankoutskottets utlåtande nr 11 den ordning iakttages att endast kantrubrikerna uppläsas, för så vitt ytterligare uppläsning icke särskilt begäres.

Denna hemställan bifölls.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2.

Lades till handlingarna.

Punkterna 3 och 4.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 5 och 6.

Lades till handlingarna.

Punkterna 7—26.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 27 och 28.

Lades till handlingarna.

Punkten 29.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 30.

Lades till handlingarna.

Andra kammarens protokoll 1929. Nr 9.

Punkten 31.

Utskottets hemställan bifölles.

§ 12.

Föredrogos vart efter annat:

bankoutskottets utlåtanden:

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning till civilstatens änke- och pupillkassa för särskilda kostnader för beredande av förhöjd pension åt vissa posttjänstemäns efterlevande; och

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förhöjning för år 1929 av åt vissa f. d. poststationsföreståndare och lantbrevbärare utgående understöd;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om befrielse i visst fall för befälhavare eller förare å luftfartyg, hörande till krigsmakten, från skyldighet att gälda skadestånd;

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 30 kap. 21 § rättegångsbalken; och

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om kronans förmånsrätt för avdikningslån m. m.; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse av rätt till bearbetande av icke inmutningsbara mineralfyndigheter å kronojord;

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse till lantförsvaret av den kronoegendomarna Revinge nr 22 och 23 i Revinge socken av Malmöhus län tillhörande lägenheten litt. V å Kalvmossen;

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse till Skövde stad av en i staden belägen kronan tillhörig fastighet; och

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av visst till övningsfältet i Linköping hörande markområde.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda utlåtanden hemställt.

§ 13.

Herr statsrådet *Lindskog* överlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 69, angående pension för direktören vid det med musikaliska akademien förenade musikkonservatoriet, professorn B. Beckman;

nr 70, angående delaktighet i statens pensionsanstalt för ordinarie lärare vid statsunderstödda handelsgymnasier;

nr 71, angående pension åt vaktmästaren vid tekniska skolan i Stockholm E. V. Almberg och portvakten vid samma skola Anna Karolina Almberg; och

nr 72, angående understöd åt änkan efter en deltagare i Vegaexpeditionen.

Dessa propositioner bordlades.

§ 14.

Avgåvos följande motioner, nämligen av:

herr *Forssell m. fl.*, nr 345, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 40, med förslag till allmänt resereglemente;

herr *Hage*, nr 346, i anledning av samma proposition; och

herr *Andersson* i Igelboda, nr 347, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 49, angående bidrag till kostnaderna för upprättande av en regionplan för Stockholm med omgivningar.

Ifrågavarande motioner bordlades.

§ 15.

Till bordläggning anmäldes andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 1, i anledning av väckt motion, II: 337, angående genomförande av ett världsspråk.

§ 16.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 16, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ny värmeledning och införande av elektrisk belysning i nationalmuseibyggnaden m. m.

§ 17.

Justerades protokollsutdrag.

§ 18.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades:

herr <i>Karlsson</i> i Munkedal	under 7 dagar fr. o. m. den 15 febr.,
» <i>Ericson</i> i Boxholm	» 5 » » » 15 »
» <i>Wallerius</i>	» den 15 februari,
» <i>Jansson</i> i Falun	» 5 dagar fr. o. m. den 14 febr. och
» <i>Weijne</i>	» 2 » » » 14 » .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3.29 e. m.

In fidem
Sune Norrman.